

1659, 19

423

X

21

DISPUTATIO INAUGURALIS
De
DISPENSATIO-
NIBUS,

Quam
DEO Uno & Trino feliciter annuente
Ex Decreto & Auctoritate

Magnifici ac Nobilissimi **Œtorum Ordinis in Illustri Academia**
JENENSI
PRESIDENTE
VIRO

42

Nobilissimo, Consultissimo, Amplissimo atq; Excellentissimo
DN. ERNESTO FRIDERICO
SCHRÖTERO, J.U.D. Prof. Publ. meritissimo, Consi-
liario Saxon. Curia Provincialis & Scabinatus Adessore gra-
vissimo, hodiè Decano Juridicæ Facultatis Specta-
tissimo,

Patrono, Promotore, Præceptore ac Hospite ætatè observan-
ter suspiciendo

PRO LICENTIA

Summum in Utroq; Jure Nobilis Docturæ gradum ejus-
demque Honores, Privilegia & Insignia competenter ac
ritè capessendi,

Publica Eruditorum disquisitioni ffit

CHRISTOPHORUS VÖLSCHENIUS,
Wustroviensis Brunsvicus,
In Auditorio Juridico

Ad diem 22 Februar. horis pro & pomeridianis.

JENÆ, Literis JOHANNIS NISII, clō lōc LIX

24.

52

DISPENSATION
NIBELUNGEN

DR. ERNST
SCHROEDER

LEIPZIG
VERLAG

P R Æ F A T I O.

Nil certè, benevole Lector, est, quò illustriorem gloriam unquam Princeps referre possit, quàm ex clementia, & pœnarum dispensatione, *Antimachia-vellus lib. 3. pag. 600. & 657.* Hæc enim fuit quæ Parentes populi fecit Augustum & Ludovicum XII. Regem Gallia, liberatorem populi appellari fecit. Herculem & Titum Flaminium: Antoninum pii, Trajanum boni, Aristidem justii, & Salomonem pacifici cognomine ornavit: Ea est, quâ subditorum amorem sibi conciliare, ac populi invidiam, quæ aliàs nimiam asperitate contrahitur, à se derivare potest. Cùm contrà rigorosa crudelitas invidiam & odium subditorum irreconciliable pareat, exitiumque non rarò afferat, ut rectissimè dixit Ovid.

Dextra præcipuè capit indulgentia mentes,
Asperitas odium sævaque bella movet.
Odium accipitrem; quia semper vivit in armis,
Et pavidum solitos in pecus ire lupos.
Sit piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox:
Et doleat quoties cogitur ire ferox.

Cum quo & convenit *Seneca 1. de Clement. 18. & 19. Quemadmodum, inquit, Domini crudeles totâ civitate commonstrantur, invisq; & detestabiles sunt; Ita Regum & injuria latius patet, & odium atque infamia seculis traditur. Quantò autem non nasci melius fuit, quàm numerari inter publico malo natos. Excogitare nemo quicquam poterit, quod magis decorum regenti sit, quam Clementia, quocang; modo & quocunque jure præpositus ceteris.* Hactenus *Seneca.* Salomon dicit, quod *Clementia vera thronum Regis roborat, Proverb. 20. v. 28.* Addatur *Grotius tr. de I. B. & P. c. 20. §. 36.* Hæc autem Clementia indistinctè à Principibus, vel Magistratibus non est exercenda; sed pro qualitate delictorum & personarum, uti in hac nostrâ præsentii Inaugurali Dis-

125
In Disputatione, ad quam elegi materiam Dispensationum, in utroque foro tam Ecclesiastico, quam Politico utilem atque frequentem, ostensurus sum; Ne autem sine ordine procedam, breviter dicenda proponam; Et I. Etymologiam & Definitionem. II. Originem. III. Divisionem. IV. Causam efficientem. V. Materiam. VI. Formam, & VII. Effectum considerabo.

DEUS a: ne caepis.

SECTIO I.

De

NOMINE ET DEFINITIONE.

- 1 **D**ispensationis vocabulum quod attinet, dicitur à dispensando i. e. distribueudo, disponendo, vel ordinando. *Can. dispensatio dist. XLIII.* & Germanicè significat etne htn und wieder/ ein jedes an
- 2 seinen Orth/ rathsame Austheilung. Inde Dispensator qui Domini rationes atque pecunias disponit, ein Schatz, oder Kammer-Meister. *Cic. apud Nonium in ara:* Apud latinæ linguæ Scriptores & Jctos ho-
- 3 monymicè legitur; Ita ut interdum ipsam dispensatoris functionem
- 4 seu munus denotet *Sueton. in Ottone cap. 5. item in Vespas. cap. 23.*
- 5 Administrationem, ut dispensatio ærarii *Cic.* Et sicut Græci οἰκονομίας vocabulo de incarnationis Christi mysterio, ejusque humanâ naturâ; Ita Latini eâdem in re Dispensationis usi fuerunt, ut docet
- 6 *Fulgentius lib. 1. de Incarnatione Christi, cap. 1.* Causam appellationis *Cyrillus* aperit, in *Epist. ad Successum Isauria Episcopum.* Tandem κατὰ χριστιανῶς sumitur, & denotat alicujus juris relaxationem, German. eine Nachlassung/ oder Linderung. *Cap. Quintavallis, extra de jurej. Can. dispensationes, Can. didici l. quest. 7.* Diciturque vulnus,
- 7 quæ jus vulnerat. *Can. ipsa pietas, 24. q. 4. ibiq. Gl.* Et hæc ultima significatio genuinam Disputationis rubricam designat, cujus enucleatio ideò fuit præmittenda, quia instituti mei scopum declarat.
- 8 *Arg. l. 11. ff. de J. & J. l. 1. de R. C. & l. 13. §. 13. de rebus dubiis.* Synonyma varia hujus vocis sunt: *Clementia l. 23. §. 6. C. de Nupt. l. 1. 2. in fin. l. 3. C. de his qui ven. atat. impe. Nov. 53. cap. 6. can. exigunt l. 9. 7 Indulgentia. l. 4. 7. 10. 12. C. de senten. pas. can. didici l. 9. 7. l. 1. de test. mil. Nov. 139. cap. 1. nov. 147. cap. 2. Humanitas, arg. l. 6. §. 3 ff. de*

ff. de his qui not. infam. l. 3. C. de Episcop. aud. Relaxatio, Nov. 141. in fin. can. 6. l. 9. 7. Beneficium, l. 2. C. de his qui ven. et. l. 3. ff. de constit. princ. Benevolentia, & Moderatio, l. 23. C. de Nupt. Lenitas, l. 5. §. 1. C. ad L. Jul. Maj. Venia, l. 5. §. 2. & 7. & t. t. C. de his qui veniam etat. Auxilium, l. 2 C de his qui ven. Favor, l. 16. ad SCr. Sillan. Remissio l. un. ff. de remiss. can. Donatum l. 9. 7. Gratia l. fin. pr. ff. ad municip. l. 1. §. fin. de quest. cap. 14. A. B. Exposita voce, ad descriptionem materiae progrediendum arg. l. 1. §. 1. & 2. ff. de pact. 9

Et definitur Dispensatio, quod sit provida juris communis relaxatio, utilitate sive necessitate pensata arg. can. 5. l. 9. 7. §. nisi rigor. & seq. adde Speculat. lib. 1. part. 1. rubr. de dispen. Carpz. & ibi allegat. in Jurispr. forens. part. 4. constit. 24. def. 14. n. 1. Gl. ad Clem 1. de prab. & dign. Dixi, provida relaxatio, 10 quod nempe nunquam sine deliberatione fit dispensandum. cap. ult. de transact. Alioquin potius dissipatio, quam dispensatio esset dicenda, Specul. d. loc.

Juris communis: Quae verba designant canonum & Legum rigorem, sive austeritatem juris stricti l. 8. C. de jud. Aliquando ad terrorem ut in can. si quis Episcopum II. 9. 3. & can. Neq. dist. 88. Ne autem per verba: Juris communis relaxatio: intelligatur aequitas, talem distinctionem apponam. Aequitas, quae est medium inter rigorem & dispensationem juris d. l. 8. C. de jud. can. fraternitatis dist. 34. c. fin. de Transl. legem tantum interpretatur; Dispensatio vero ex urgente causa in certo casu tollit legis obligationem, vid. Grot. d. tr. de I. B. & P. cap. 20. §. 27.

SECTIO II.

De

ORIGINE.

SI ex Pontificiis quæramus, unde Dispensationes sive Indulgentiarum 1
Sortum habeant, non magis illi inter se convenient, quam capitavulpium 2
Simsonis. Sunt 1. qui Dispensationes ex Scripturis derivant, & quidem ex textu illo, ubi Dominus Petro claves caeli commendat, & dat ei potestatem ligandi & solvendi (solutione dicunt Dispensationes sive Indulgentias notari.) Alter locus habetur 2. Corinth. 2. Si quid donavi vobis propter vos, hoc donavi vobis in persona Christi;

A 3

quâ

3 quâ donatione innui Indulgentias dicunt. Verùm ex illis ipsis, qui
Indulgentias Papales probant, sunt duo eximii Durandus, *ad 4. sent.*
4 *dist. 20.* & Antonius *parte 1. tit. 10.* qui disertè fatentur, quòd nemo
ex antiquis Doctoribus hos textus ita exposuerit. Alii derivant il-
las ex verbo Dei non scripto, seu ex perpetuâ Ecclesiæ traditione; ita
5 Sylvester Pierius contra Lutherum scribit, Indulgentias innotuisse,
autoritate Romanæ Ecclesiæ. Sed rectiùs Alphonsus de Castro judi-
6 cat *lib. 8. adversus hereses*, inter omnia, inquit, de quibus in hoc o-
pere disputamus, nihil est, quod minùs apertè Sacræ literæ tradunt,
& de quo minùs dixit antiquitas, quàm de Indulgentiis, parum, o-
7 mninò nullum in iis habetur. Alii fundari putant non tam in anti-
quâ, quàm in recenti factâ de Ecclesia determinatione; quia ea in-
determinando infallibilis creditur ab illis, & hæc est sententia Al-
8 phonsi. Plerique autem ex Scholasticis Dispensationum Papalium
autorem faciunt Gregorium, quem ob Sanctitatem & suo merito Ma-
9 gnum vocarunt, de quo Thomas scribit: Papa Indulgentias &c. *Ad*
4. senten. dist. 20. Eidem tribuit Wilhelmus Antisiodorensis qui sum-
mam Theologicam scripsit. Hos duos cæteri quasi agmine fa-
10 cto sequuntur. Sed orbis eruditus tamen dubitat, quia per integra
sex secula ne unicus quidem fuit, qui id de Gregorio scripsit, quàm illi
11 duo prædicti. Nostræ memoriæ Pontificii plebeculæ rudi de Indul-
gentiis persuadent eas esse de Symbolo Apostolico, quas ipsi inse-
ruerunt. vid. Agenda Eccl. Mogunt. sub ArchiEpisc. Wolfgango an-
12 no 1599. edita. Bonifacius Octav. anno 1300. aliud remedium horrea
Dispensationis aperiendi invenit; instituit enim annum Jubilæum
secularem 100. anno peragendum, ut videre est ex ejusdem Bulla, quæ
extat in nostro corpore Canonico *Extravag. comm. de pœnit.* quo o-
mnibus devotè Apostolorum limina visitantibus dispensat Indul-
gentias, absque mensuræ parcitate: sed non omninò gratis. Cle-
13 mens autem VI. anno 1350. ut plurimi indulgentiarum participes
fierent, pro suâ clementiâ consiliò tamen suorum fratrum Car-
dinalium annum Jubilæum ad quinquagesimum revocavit,
uti videtur ex Bulla in dicta extravag. comm. positâ. Tenente
14 Papatum Nicolao V. tantus fuit concursus ad jubilæum, & ad
impetrandam Dispensationem, ut Ecclesiæ non omnes caperent,
15 multique de ponte S. Angeli in Tyberim sint præcipitati. Cum tenuit
Papa-

Papatum Urbanus VI. nec hic quinquagesimum annum expectare po-
 tuit, ideoq; annum jubilæū revocavit & annū XXXIII, quod id ætatis
 habens Christus cum mortem pro nobis oppetiisset. At minimè eum
 viderat, veneno aut ægritudine luci subtractus, Bonifacius igitur IX. 14
 vorago pecuniarum insatiabilis institutum ab Urbano VI. celebravit.
 Et quia incepit Papatum suum anno seculi 98. subsequenti centesimo
 à primâ Jubilæi institutione iterum repetiit, & ita bis jubilæum cele-
 bravit. Paulus II. annum 33. expectare noluit sed ad vigesimum quin-
 tum transtulit. Alexander VI. lucri faciendi causa instituit ut jubi- 15
 læum non solum Romæ, sed etiam in longissimis distitis regionibus
 celebraretur. *Polydo. Virg.* Anno 1513 thronum Pontificium conscen- 16
 dit Leo X, quem Lutherus prostravit. Hic novum modum commu-
 nicandi indulgentias sive Dispensationes invenit; misit enim per om-
 nia Regna, per omnes Provincias, per omnes angulos mundi literas,
 quibus (*interventu tamen pecunia*) indulgentias liberaliter promitte-
 bat. Hi Indulgentiarum nundinatores, cum venissent in Germani 17
 am impiè agere cæperunt, & non modo cuilibet absolutionem à quo-
 cunque commisso scelere, utcunque immani paucis grossis remitte-
 bant; Sed de committendo crimine absolvebant: Redemptionem a-
 nimæ ex purgatorio promittebant, si decem solidos (10 *ſ*) darent.
 Quid? Eo usque eorum impudentia processit, ut in tabernis expone-
 rent Indulgentias. Tandem B. Lutherus divino Spiritu animatus 18
 contra has nundinationes Indulgentiarum, quas imprudenter fuisse
 traductas, uti omnes Pontificii hodiè fatentur, anno 1517. in templo
 arcis Wittebergensis concionari, disputare, & scribere incepit, & cum
 aliis Pontificiorum erroribus hunc abrogavit *vid. Casp. Klock. tr. de*
Æmario. lib. 2. cap. 149. n. 40. & seqq. Et hæc de Pontificum Indulgenti- 19
 arum & Dispensationum origine. Principum autem & Magistra-
 tum Dispensatio circa leges Civiles & criminales originem solum
 trahit ex clementiâ & misericordiâ eorum, quibus id solum ex 20
 plenitudine potestatis & superioritate competit. *Specul.*

d. Rubr. §. de origine Dispensationis.

SECTIO III.
De
DIVISIONE.

- 1 **D**ividitur Dispensatio 1. ratione objecti, ut alia sit Canoniarum, sive Ecclesiasticarum, alia Civilium, alia criminalium causarum.
- 2 1. Species suashabet subdivisiones & dicitur alia de injunctis, alia per
- 3 flagella, & alia quæstuararia. **De Injunctis**, dicunt fuisse etiam in veteri Ecclesia; quæ est remissio præfinitæ satisfactionis vel omnimoda condonatio. Speciei hujus exemplum *vid. in can. 43. dist. 50.* &
- 4 rationes, ob quas hæc Dispensatio fuit admissa referunt has, 1. ob persecutiones quæ tunc temporis erant frequentes. Ne isti qui inter pœnitentes stabant, ad mortem raperentur; ante tempus pœnitentiæ præfinitum restituebantur communioni. 2. ob adversam valetudinem; ne ligamine Ecclesiæ districtus decederet, dabatur ei reconciliatio per Dispensationem. 3. ob summum contritionis fervorem; erant enim interdum egregia documenta charitatis in pœnitente, propter quæ restituebatur ante præstitas satisfactiones Canonicas, & hæc Dispensatio vocata est Indulgentia per pœnitentialem relaxationem. 4. propter pœnitentiariorum, qui sæpè malè versati erant in S. Canonibus, & indiscretam imponebant pœnitentiam, quod cum cæteri sentiebant, succurrebant pœnitenti per Dispensationes, & aliquid relaxabant de rigore indiscreto. Altera Dispensatio per Flagella, quæ aliàs fuit inaudita, & à Monachis inventa, per Flagella enim pœnitentiæ fuerunt redimendæ, *de qua vid. Surium die 4. Octob.*, qui recenset etiam aliam speciem per scopas & aliam per psalmodias: & hoc ita, ut qui annum pœnitentiæ agere jussus, per Dispensationem illam redimere potuit millenis scopis i. e. millenis virgarum verberationibus; has scopas iterum redimere potuit 10. Psalmorum modulatione *vid. alleg. Surium d. loc.* Tertia species fuit Quæstuararia, de cujus ortu variæ sunt sententiæ: Ejusque modus describitur *in can. 5. dist. 82.* Dicitur autem Quæstuararia, quia Pontifex interventu unius vel alterius denarii dispensavit; qui mos dispensandi mirum in modum placuit Pontificiis, quia Pontifici sive patrimonio Petri aliquot 10 auri tonnas peperit. *plura vid. apud Marc. Anton. de Domino.* Alias qua-

quatuor species dispensationum unam sc. semiplenam, alterā plenam, tertiam pleniorē, quartam plenissimā, vide benè declarantem & earum effectum ponentem Hostiensem in *sum. Rubr. de heretic. §. quando, & qualiter, n. 12. in fin. 215. sed queritur &c.* Causarum civilium Dispensatio est quando quis legitimè, dominio vel cuicunque suo juri civiliter competenti renunciat, ut eodem vel in totum, vel pro parte non utatur *arg. l. 29. C. de pactis. l. 20. ff. de pact. dotal. l. 2. ff. si quis à parent. manumiss.* Criminalium autem causarum est Dispensatio, quando læsus transigendo pœnam remittit. *l. 18. C. de transact. l. 17. §. 1. ff. de pact. vel quando Magistratus pœnam facinoris relaxat. l. 1. §. fin. ff. de quest. l. 3. §. fin. ff. de Offic. Procurat. l. 4. §. fin. l. 11. l. 27. l. 31. ff. de pœnis vel criminis accusationem per abolutionem tollit. l. 8. l. 9. l. 10. l. 21. ff. ad SCt. Turpil. t. t. C. de abolitionibus.* Deinde alia est Licita, quæ juri divino, vel juri tertii, non contrariatur. *l. 98. §. 8. ff. de solut. junct. a l. pen. & ult. C. de pactis.* Alia Prohibita, quæ non potest fieri sine decoloratione legum. *vid. Can. 23. l. 9. 7. adde Specularem dict. Rubr. de Dispens. §. genera autem.*

SECTIO IV,
De
PERSONIS
quæ dispensare possunt.

In præcedenti Sectione dixi, quod alia sit Dispensatio rerum Canonicarum sive Ecclesiasticarum, alia secularium vel civilium: ideoque necessariò sequitur, quod aliæ sint personæ Canonice, aliæ seculares, quæ dispensare possunt. Ex his quilibet, qui contra proximum suum juris exequendi potestatem habet, circa eam etiam potest dispensare & de jure suo aliquid remittere. Is etenim qui dominus est alicujus juris, quin illud cum aliquo abusu possit minuere, non est dubitandum *l. 7. in fin. & seqq. ff. de Pact. l. fin. C. qui bon. ced. poss. c. nemo de R. l. in 6.* Uti enim quisq; est utendo rerum suarū Dominus & arbiter *l. 21. C. mandati l. 10. de priv. edific.* Ita quoque abutendo, si abusus nec in publicum detrimentum, nec tertii præjudicium; sed commodum vergat, res suas potest administrare *l. 25. §. 11. ff. de hered. petit. l. 7. C. de relig. & sumpt. fun.* Qui autem ab alio dependent & propriam jurisdictionem

B ctio-

5. Etionem sive jus non habent, prohibentur. Cum autem hodie dispensatio inter jura Principum refertur. teste Reinking de Reg. S. & E. lib. 1. clas. 2. cap. 12. n. 49. Ideoque concludimus firmiter, quod nemini hoc jus competat circa leges dispensare, quam qui jus ferendi vel ab-
6. rogandi leges habet. Et quoniam Imperator noster summus in imperio Romano est Dominus, ideoque circa leges & poenas dispensare summa illi est potestas, olimque Imperatorum proprium fuit. l. 4. §. 11. l. 2. 27. princ. ff. de poen. l. 12. §. t. t. ff. de sent. pass. l. 2. C. de prac. Imper. offer. l. 3. C. de Episc. audien. Hodie tamen status Imperii vigore juris territorialis Vermöge der Lands Fürstl. Obrigkeit in suis territoriis quoque hoc dispensandi jus habent; quod privilegium Reges Romanorum ipsis jurato confirmare tenentur capit. Ferdinandi II.
8. III. IV. articulo 3. Si tamen suo jure abutuntur, ac in iis dispensant, quæ jus naturale vel divinum lædunt, Deo & Imperatori rationem reddere tenentur R. J. de anno 1529. §. und nach dem / & de anno 1530.
9. tit. von Gotteslästerung. Quoniam Principes terræ sunt Dii terrestres Exodi 22. v. 8. Joh. 10. v. 34. Nullus sanè omnino credat, se posse pro lubitu leges naturæ & DEI positivas figere, refigere atque reflectere;
10. Verum ne quidem à via juris civilis sine justa causa secedere posse sibi persuadeat l. 9. §. 5. de public. & vedigal. l. 51. ad L. Aquil. l. 4. C. de LL. l. 15. ff. de condition. Institution. De quibus Sectione 6. plura. Quæ-
11. ri autem possit: an Imperator cum Statu Imperii, ne portionem collectorum conferre teneatur, dispensare possit? Et negatur per Capit. Ferdinandi III. & IV. articulo 13. vel 14. Magistratibus quoque civitatum Imperialium hoc jus competere nominatim tradunt Carpz. prax. crim. part. 3. q. 150. n. 19. Justin. Oldekop. syllog. pract. crim. t. 5. caut. 22. n. 5. & novissime Knipschildt in suo tr. de jurib. privil. civit. Imperial. lib. 2. cap. 27. n. 1. Minores autem Magistratus, qui non immediatè, sed mediatè Imperio parent; quales sunt in civitatibus municipalibus, quæ olim privatorum loco habebantur, nec jurisdictionem exercere poterant l. 16. de V. S. nullatenus poenam legibus definitam remittere possunt; quamvis habeant potestatem judicandi
14. de criminibus vel aliis negotiis: Jurisdictionalia enim cum Regalibus confundere maximæ imprudentiæ est ac temeritatis, quam sententiam confirmant l. 1. §. 4. ad Sci. Turpil. l. 15. pr. ad municip. l. 8. C. de vi publ. l. 1. de priv. carc. l. 15. ff. de poenis. Judex bonus

ius ex circumstantiarum ratione quidem dispensare potest l. 37. ff. de
 rei vindic. delictique poenam per viam iustitiae mitigare, quia semper 16
 poena delicto commensurata esse debet pro portione rei l. 11. 16. prin.
 ff. de poen. l. 15. ff. de N. G. juncta l. ult. de furt. l. 13. ff. de poen. Non 17
 autem per viam gratiae l. 37. §. 1. ff. de minor. l. 12. §. 7. ff. de his qui
 not. infam. Minores enim Magistratus quicquid habent majori ac- 18
 ceptum referre debent arg. l. 69. §. 1. de legat. 1. l. 9. §. 1. ff. de locat. &
 si forte vel mandato vel superioris vel speciali concessione, aut etiam
 legitima praescriptione sibi acquirerint Jurisdictionem, cavebunt ne
 abutendo potestate eadem rursus priventur Nov. 134. c. 4. t. t. de
 priv. & excess. priv. Hi enim sunt ministri legum, quare nec la- 19
 tum unguem ipsis à tenore juris discedere fas erit. l. 13. C. de sentent. &
 interloc. l. ult. C. Si contra jus vel util. Et nullius applausu in gratiam
 moveri debent. Nov. 15. c. 1. §. 1. Nov. 83. c. 13. l. 79. §. 1. de jud. & auth.
 hodie juvat C. eod. aut clementiores esse lege Nov. 82. c. 10. nisi velint 20
 infamiae notam incurrere. l. 8. §. 2. C. ad L. Jul. de vi publ. Itaque ju- 21
 dices secundum jus novissimum pronuntiata prudentum sequi, poenas
 executioni mandare tenentur praevio consilio Constit. Carol. art. 106.
 219. Et haec dicta sunt de secularibus personis. Nunc superest, ut etiam 22
 de Ecclesiasticis videamus. Ex jure Canonico patet, quod inter eas Pa- 23
 pa sit supremus, & inter homines nullum superiorem habere, neque
 ulli subesse, neque ab aliquo judicari velit Can. Si Papa. dist. 40. Can.
 16. XXV. q. 1. vid. Speculat. rubr. de legato: unde in omnibus ferè ca- 24
 sibus, paucis exceptis, dispensare potest. Specul. rubr. de Dispensat.
 Domini Papae. Imò contra jus divinum eum posse dispensare, docet 25
 Prosper. Farinac. tr. de inquis. q. 6. n. 23. & ibi alleg. ita ut pro regula
 tradatur; Ei, qui à Pontifice Maximo legibus solutus est divinis, apud
 DEUM immortalem satis cautum esse c. non est, X. de Voi. Bodin. lib. 1.
 de Republ. c. 1. pag. 153. & quae sunt encomia ejusdem farinae plura,
 quae vel ipsi Pontifices, vel adultores eis ascribunt, vid. Paurmeister
 2. de Jurisdic. c. 3. n. 2. Balthasar Mentzerus Disput. Anti-Pistor. 14.
 thes. 22. Idem de Regim. Eccles. concl. 34. & seqq. Johann. Azor. Instit.
 Moral. l. 4. c. 19. 20. & seqq. p. 2. ubi de extensissima Pontificis pote-
 state latissimè agit. Parens de jur. reg. q. 3. Ex quibus apparet, verissi- 26
 mum esse, Pontificum gratiam plus valuisse apud multos, quàm ratio-
 nem & pietatem Bodin. 1. de Republ. c. ult. p. 259. Ideòque hanc Pa- 27

27 *ialis arrogantiæ temeritatem retulerunt Status Imperii protestantes*
inter summa gravamina. Goldast. Const. Imp. pag. 36. & 59. ibi: Daß
etliche Dinge &c. & porro sonderlich bey dem Armen verdamlich seyn
gesetzt / und doch dem Reichen/dieselbe theur zu bezahlen haben/untß
Geldes willen zugelassen und erlaubet worden; dadurch nicht allein
groß Geld und Gut aus Teutschland gen Rom gebracht ist; sondern
auch Beschwerung der Seelen und Gewissen daraus erfolget / plura
28 *infra Sect. 6. Post Papam sequuntur Fratres ipsius, nempe Cardina-*
les, legati de latere, de quorum potestate, vid. Magnif. Dn. Or-
dinaris Erasmus Ungepaar Patronus ac Præceptor meus maxi-
mum venerandus in prælect. ad tit. X. de officio Legati quibus et-
29 *iam in omnibus rebus dispensare licet, exceptis tamen iis, quæ sum-*
mo Pontifici sunt reservatæ c. 4. de off. legati, quænam autem sint ista
reservata vid. Specul. lib. 1. p. 1. rubr. de legato §. nunc ostendendum
30 *n. 1. Episcopos, Primates, Patriarchas jus dispensandi secundum Cano-*
nes habere, probat latissimè Speculat. dict. rubr. de dispensat. §. nunc
31 *de Episcoporum dispensatione. Abbatibus hoc jus competere patet*
ex Can. non mediocriter dist. 5. de Consecr. can. carnem, & Can. nun-
quam eod. c. cum ad monasterium. X. de Statu Monachorum, adde
32 *Speculat. d. loc. §. sunt quoque. — Non autem potest dispensare, ut in*
eodem monasterio sint monachi & moniales, per can. diffinimus can.
33 *in nullo Can. monasterio & can. perniciosum c. XVIII. q. 2. Capitu-*
lum, quod Senatui comparatur in eligendo, dispensare posse, vult Spe-
34 *culat. d. l. n. 10. Sacerdotes quoque dispensare posse contra canones*
pœnitentiales asserit can. de his dist. 50. de pœnit. Et hæ sunt perso-
35 *næ quibus de jure Canonico dispensare concessum fuit. Quia verò*
in terris Augustanæ confessioni addictis personarum Ecclesiastica-
rum jurisdictio & potestas est suspensa atque restricta, ac ad Principes
36 *vel Magistratus superiores translata, ideò hodie aliud dicendū; quâ au-*
tem occasione hoc factū paucis dicam. Cum enim tota Germania ob
Religionis dissidium bellis intestinis flagraret inter Carol. V. Imper. &
Ordines Germaniæ, pro amoliendo interitu Imperii convenit, ut u-
37 *traque tam Evangelica, quæ & Augustanæ confessionis religio appel-*
latur, quàm Pontificia in Imperio toleraretur. Etsi enim ab hac con-
ventionem ab initio Imperator planè alienus erat, quia Pontifici grati-
38 *ficari cupiebat, adeò, ut etiam à Carolo V. Imperatore Luthe-*
rus tanquam manifestus ac perficax hæreticus publico imperii
decre-

decreto fuerit proscriptus *Johan. Sleidan. lib. 3. comm. pag. 66.* cujus
 proscriptionis formula habetur verbo tenus apud Goldastum *con-*
sist. imper. Tom. 2. fol. 143. Multis tamen annis peractis, ut apparet 39
 ex historia Sleidani, Thuani *lib. 1. § 2.* tandem per transactionem cau-
 tum fuit anno 1552. ne propter religionum in posterum cuiquam infer-
 retur molestia *Sleid. lib. 24. hist. pag. 784. Waremund. ab Ebrenb. in medi-*
tat. pag. 223. § pag. 261. Cujus transactionis vigor duravit ad annum 1555. 40
 quò unanimi procerū totius Romani imperii consensu regnāte adhuc
 Carolo V. ejusque vices gerente fratre Ferdinando Romanorum Re-
 ge, innita est nunquam satis laudata illa religionis pacificatio, quæ ve-
 rē Germaniæ palladium dici potest, per quod huc usque viguit & in
 futurum vigebit S. S. imperii nostri Majestas, *verba hæc sunt Petri Sy-*
ringi de pace religiosa tb. 12. Per hanc autem pacificationem religi- 41
 osam jurisdictionis Ecclesiasticæ exercitium suspensum esse, manife-
 stum redditur ex verbis ipsius pacificationis in recessu imperii de anno
 1555. *ibid.* damit auch ob berührte beyde Religions Verwandten so viel-
 mehr in beständigen Frieden gegen und bey einander sitzen und bleiben
 mögen: so sol die geistliche jurisdiction wider der Aupsurgischen Con-
 fession Religion/ Glauben/ Bestellung der ministerien/ Kirchenges-
 bräuche/ Ordnungen und Ceremonien/ so sie aufgerichtet oder aufrich-
 ten möchten/ biß zu endlicher Vergleichung der Religion nicht exer-
 ciret, gebrauchet und geübet werden. Et statim illa jurisdictio ad 42
 principes jure superioritatis est devoluta *Andr. Knichen. de sublimit.*
territ. jur. cap. 3. n. 232. Hillig. lib. 17. Donelli enucl. 10. lit. CC. Carpzov.
in Consistorialibus lib. 1. tit. 1. definit. 2. Quorum quilibet in suo terri- 43
 torio Consistorium, quod plerumque consistit ex Politicis & Ecclesi-
 asticis personis, constituit: Quod autoritate Principis urgente neces- 44
 sitate de iis rebus, quæ alias Episcopis vel prælatis competebant, dis-
 pensare potest. *vid. Carpz. jurispr. consist. lib. 1. tit. 1. definit. 12.* iis ta- 45
 men exceptis, quæ sibi soli Princeps vindicat & reservat: uti placuit
 Sereniff. Elect. Saxon. *in ordinat. Eccles. sub rubr. von beyden Con-*
sistoriis zu Leipzig und zu Wittenberg n. 8. in fin. Wann auch in Ches-
 sachen bey denen Consistorien umb dispensation angesuchet würden
 sollen sich die Consistorialen derselben nicht bemächtigen/ son-
 dern jederzeit an Uns gelangen lassen / und Unsern fer-
 ner Bescheid darauf erwarten.

SECTIO V.

De

REBUS, CIRCA QUAS DISPENSA-
RI POTEST, VEL NON.

- 1 **E** Narratis personis, quæ dispensare possunt; Progrediendum nunc
- 2 justo ordine ad materiam circa quam Dispensatio locum habet;
- 3 Dicitur autem in Definitione, quod Dispensatio sit circa jus; Id vero
- 4 vel circa constitutum, vel violatum. Prius quod attinet, quamvis
- 5 quidem publicè interfit, ut leges cum ratione latæ æqualiter obser-
- 6 ventur, ne distrahatur ab ullius personæ justiori repetitione *l. 31. ff. depositi*, aut inæqualitate juris multitudo civium ad furorem,
- 7 concitetur ac sævitiam; quorum enim æqualis est sanctitas,
- 8 eorum etiam æqualis celebretur festivitas *c. 8. dist. 76.* pruden-
- 9 tia tamen administrantis Rempublicam sæpissimè suadere vide-
- 10 tur, à jure communi & ordinario esse recedendum, quatenus id illæ-
- 11 sã conscientiã fieri potest. Quoniam autem Dispensatio præprimis
- 12 in jure matrimoniali est frequens, de ea primò distinctè est agendum:
- 13 Aut est quæstio de Dispensatione matrimonii prohibiti, de jure natu-
- 14 rali & divino, quod non opinio Magnatum ac Principum constituit,
- 15 sed ipsa naturalis ratio & Deus ipse ex immoto pietatis ac virtutis fun-
- 16 damento æternum esse voluit: Certe in hoc jure, quod naturalis pu-
- 17 dor, & Divina voluntas constituit, omnem utique dispensationem de-
- 18 negandum puto terreno Magistratui, & multò magis Romanorum
- 19 Præsuli, qui in hoc magnopere sibi placere videtur, dum scandaloso ac
- 20 infano ausu ad satiandam sacram auri famem, eam sibi auctoritatem
- 21 tribuit, ut non tantum in Italia, verùm etiam in aliis Regnis ac Regio-
- 22 nibus cæcis hominum mentibus persuadere audeat, se omnipotentis
- 23 Dei esse vicarium, se jusdemque immotam legem posse mutare, corri-
- 24 gere, emendare ac mitigare: Quod unicuique notissimum erit, si Re-
- 25 gna ac Regiones Papali jugo subjectas inspexerit; docent enim exem-
- 26 pla, quod Emanuel Rex Portugalliæ duas sorores successivè: Rex An-
- 27 gliaë Henricus IIX. Arturi fratris defuncti uxorem; Rex Siciliaë Ferdi-
- 28 nandus sororem Patris sui Joannam duxerit in uxorem, & quidem
- 29 ex Dispensatione Papæ; quam aliàs Theologi & Politici nostri re-
- 30 spuunt, Magistratui quantumvis summo, facultatem dispensandi non

com-

competere statuentes. Caspar Brochman. *de Conjugi. c. 4. q. 50. Beust. de Sponsal. p. 2. c. 56.* Sed ille contra legem Dei & proprias constitutiones 12 in corpus Canonicum digestas de facto processit, atque ita erravit *arg. c. literas X de restit. spol. c. sunt quidam XXXV. q. 5. c. cum teneamur. X. de prebend. c. Si gn. evtr. de rescript. can. et si nulla I. q. 7.* Objici- 13 unt quidam illud generale, quod Petro dictum fuit; quodcunque ligaveris &c. 2. Quod Papa absolutè dispenset contra jus divinum, si- 14 quidem cum bigamo dispensavit contra Apostolum, *1. ad Timoth. 3. not. Gl. in Can. sunt quidam can. lector dist. XXIII. can. presbiter dist. LXXII.* Nec non dispensat in non dandis decimis, a quibus dari 15 debent, *c. 2. de Decim. quod contra V. T. c. ex parte d. t. can. decimas XVI. q. 1. Exod. c. 22. Num. c. 19. Lev. 27. & Deut. 24.* Sed ad hujusmo- di instantias facilè responderi potest. Resp. enim I. Papa est Petri succes- 16 sor & Dei vicarius, (posito sed non concessio) & omne vinculum impe- diens regnum cælorum relaxare potest: E, omnes leges Dei pro lubi- tu dissolvere; Quænam hæc est consequentia? nulla. sciat enim vene- rabilis sc. Pater Papa, quod nulla ratio, nulla causa dari possit, quæ per humanum arbitrium excuset à lege Dei *c. cum tanto x. de consuet. can. tali. I. q. 7.* Et secundo responderi potest, quòd hujus textus vis non 17 consistat in relaxatione legum divinarum, sed in remissione sive abso- lutione peccatorum *uti ex seqq. verbis hujus oppositi textus patet & minimè ad dispensationem trahi potest.* Quod attinet object. secun- 18 dam de dispensatione cum bigamo contra Apostolum, *1. ad Timoth. c. 3.* Resp. secundum Canones, quòd hinc dispensatio sit tantùm facta usque ad subdiaconatum; CC. enim restringunt hanc prohibitionem Biga- 19 miæ tantùm ad tres superiores gradus, nempe de Diacono, Presbytero & Episcopo, secus de aliis, siquidem subdiaconatus non erat tunc tem- poris sacer ordo, *ita Gl. m. d. c. super eo & can. nullus 61. dist.* Ergo non repugnat Apostolo. Est & alia responsio, quòd textus non agat de 20 bigamia successiva, sed simultanea, & non tam excludat secundas nuptias, quàm cælibatum. Et quid si in aliis rebus contra Apostolum 21 ex arrogantia sua Papali sibi ascriberet hanc potestatem, non sequi- tur etiam contra legem divinam eum dispensare posse, ex eadem ra- tione, quia major sit Apostolo, & supra eum *c. puto II. q. 7.* sciat enim se non majorem esse Deo, vel supra jus divinum *C. inferior dist. XXV.* Ad ultimam instantiam Resp. distinguendo; aut præceptum decima- 22 rum.

rum respectum habet ad honorem Dei (nam Decimas sibi retinuit in
signum universalis dominii *c. tua 2. de decim. c. omnes 16. q. 7.*) Et in
hac consideratione non potest decima universaliter remitti, quod ita
23 honor ipsi creatori non exhibeatur: Aut respectum habet ad utilita-
tem Papæ, quæ ex Decimarum solutione confurgit, eaque suum & su-
orum fratrum commodum concernit: Et in hac posteriori considera-
tione dispensare atque decimas remittere potest, quia cuilibet licitum
est suo juri renunciare *l. 58. ff. d. pact. c. proposuit x. de concess. præbend.*
24 Ex quo patescit, quod pontifex nullum fundamentum suæ contra-
jus divinum dispensationis habeat, sed ex scandoloso conatu ac papali
arrogantia permittat, quo fideiū cætus ubivis irritetur *c. cum inhibito*
25 *x. de cland. despons.* Et magis meretur nomē dissipationis, quàm dispen-
26 sationis, quia plus dissipat, quàm conservat. Sed quid faciendum, si in-
cestæ sive nefariæ nuptiæ de facto sint celebratæ, an dissolvendæ? Et
merito *cum Nobilissimo, Amplissimo ac Consultissimo Dn. Georg-Ada-*
mo Struvio, Præceptore ac Patrono meo honorando statuo, omnino
27 dissolvendas esse *in syntagm. juris Rom. Exerc. XXIX. Th. 50.* Circa in-
cestas autem jure gentiū distinguit. Idem, an ita conjuncti separationē
petant, & illa decernenda erit: an vero nolint separari, & matrimoni-
um, cum primis copulâ carnali consummatum, non erit dirimendum,
sed tolerandum *Beust. d. pr. c. 52. Deken. vol. 3. conf. L. 3. P. 1. t. 2. n.*
28 *2. pag. 345.* Circa incestas verò jure civili (quæ ita analogicè vocantur
ut in *l. 38. §. 2. de adult.*) dispensari posse, prælaud. Dn. Struv. *d. loc. tradit.*
29 Sunt autem prohibiti gradus, de quibus nulla dispensatio admittitur
I. Inter ascendentes & descendentes in infinitum, ut benè advertit
Brockmand. Episcop. olim Hassn. art. de conjug. c. 4. sect. 7. pag. 5079.
30 Unde rectè & verè dicitur, non licere Adamo protoplasto, mortuâ u-
xore Evâ, si hodiè resurgeret, vel etiam nūm viveret, uxorem ducere,
quoniam omnes, quotquot vitalem spiritum haurimus, ex eo, ceu
communi patre nati sumus *Gl. ad §. 1. verb. infinitum Instit. de nupt.*
31 *Harprecht. ad d. §. 1. n. 4.* Quænam autem personæ sub linea Ascen-
dentium & Descendentium comprehenduntur *vid. apud Magnificum,*
Nobilissimum, Amplissimum Dn. D. Christophorum Philippum Richt-
erum, fctum, Comitem Palatinum, Professore Codicis & Facultatis Ju-
ridicæ Seniore gravissimū &c. Patronum ac Præceptorem meum ve-
nerandum decis. 10. n. 11. adde textus Lev. 18. & c. 20. l. 12. §. 1. l. 14. §. 1.
& §.

502

§. 4. l. 15. ff. de R. N. Honestas enim & pudor naturalis prohibet
nuptias inter eas personas, inter quas est respectus paternitatis & filia-
tionis *l. 14. §. 2. ff. de R. N.* Et hoc etiam de adoptivis intelligendum asse-
rit *Magnif. Dn. Richt. d. loc. n. 8.* Imò etiam in secundo genere affi-
nitatis, eas inter personas, quæ parentum liberorumvè loco sibi sunt,
nuptiæ sunt vetitæ: Unde privignus à vitrici, & hic rursus à privigni
viduâ, item privigna à novercæ, & hæc rursus à privignæ viduo abstinere
debet: non ob rationem honestatis, sed etiam propter expressam
juris civilis prohibitionem *in Luxorē 15. ff. de R. N. l. 14. §. 4. v. ult. eod. tit.*
Quæritur itaque an in hoc casu Magistratus dispensare possit? Et
quamvis multis negativa placere videtur, rationem ponentes in re-
spectu paternitatis & filiationis, & textum *Levit. 18. vers. 8.* etiam
ad hunc casum extendentes: Vereor tamen ita respectum pater-
num & prohibitionem nimium extendi; & si concederetur, non malè
forsan ex rationis identitate, unione sc. carnis inter conjuges, & quar-
tum & quintum affinitatis genus fingi posset, atque sic in infinitum us-
que prohibitio extenderetur divina, quod absurdum esset, & favori
nuptiarum adversaretur. Negamus ergo, matrimonium prædictis per-
sonis esse ita interdictum, ut locus haut sit dispensationi, quam etiã in
Ecclesiis Augustanæ Confessionis Consistoria hoc casu admittunt.
Joachim. Beust. de spons. & matrim. q. 2. q. 53. Ejusque rei fidem fa-
cit *Facultas Theologica Jenensis in Consilio: Ob einer seiner verstor-*
benen Mutter Stieffvaters hinterlassene Wittibe freyen möge? In-
verb. Daß demnach einiges Verbot in Gottes Wort ausgedruckt/uns
nicht bewust/dadurch dergleichen verschwägerte Personen sich mit ein-
ander zu verehlichen abgestricket werde/wir zwar der Meinung seyn/
wofern das Ehegelöbnis und Auffbietung nicht aus sonderbarer Ge-
fährung und in præjudicium Magistratus beschehen / daß die hohe
Obrigkeit hlerinnen zu dispensiren befugt. vid. Dedeken. vol. 3. Consil.
Theol. lib. 3. sect. 6. n. 9. fol. 399. II. In linea collateralis æquali in
primo gradu nuptias esse prohibitas: puta inter sorores & fratres, sive
ex uno latere, sive ex utroque conjunctos, nec dispensationem admitti
posse *Schultz. in arb. consang. c. 8. membr. 2. n. 86.* Sequuntur porrò in
hoc gradu Consobrini sive amitini, quibus quidem nuptiæ nec jure
divino *Genes. 28. 29. Exod. 2. 2. 9. 20. Num. 36. Jos. 15. 17. Jud. 1. 13.* &
similibus locis, Nec jure civili prohibitiæ *vid. l. 3. l. 17. §. 2. l. pen. §. 1.*
de R.

de R. N. l. 23. l. 24. de condit. Instit. Tamen per pontificum decreta
c. 20. XXXV. q. 3. c. 8. x. de consang. & aff. & hodiè in omnibus refor-
matis Augustanæ Confessionis regionibus prohibitas reperiri hasce
nuptias testatur Tileman. Heshusius in libello von Ehegelöbnissen und
verbotenen gradibus reg. 4. Besold. in disc. de nupt. c. 10. n. 6. p. 52.
40 Quia verò hæc prohibitio in solo jure municipalis & positivo est fun-
41 data, dispensationi datur locus Dn. Carpz. d. l. def. 110. Non autem
Princeps vel magistratus in gradu secundo consanguinitatis lineæ in-
// æqualis, ut quis fratris aut sororis filiam ducat & vice versâ patrum,
amitam, avunculum vel materteram valet dispensare: Non enim ra-
tione humana permitti possunt, quæ jure divino sunt prohibita, ut in-
simili dixit Bald. in auth. ad hæc C. de usur. n. 2. Et non solum jure
divino Levit. 18. v. 12. sed & jure pontificio c. non debet x. de consan-
g. & aff. can. de consanguinitate can. quâdam XXX. q. 5. vid. Carpz.
42 d. loc. def. CXI. Porro etiâ consanguinitas ex fornicatione impedimen-
to est nuptiis in gradibus prohibitis Levit. 18. v. 9. adde Gerhard. in
43 loco de conjugio §. 282. In matrimonio ineundo enim pudor natura-
lis, & jus sanguinis inspicere debet l. adoptivus 14. §. 2. ff. de R. N. l. 144.
44 ff. de R. f. Andr. Rauchb. p. 2. q. 13. n. 7. Unde à matrimonio quoq; vulgò
quæsitæ abstinendum l. 14. §. 2. l. 44. §. 3. l. 54. ff. de R. N. l. 4. C. de
Nupt. nec quisquam inficias ibit, per fornicarium etiam & adulteri-
num concubitum propinquitatem contrahi, convictus ex verbis Apo-
stoli: qui adhæret meretrici est unum corpus cum ea 1. Cor. 6. vers. 16.
45 non ergò tam generationis qualitas, an sit legitima, vel illegitima,
quam ex copulatione carnali orta propinquitatis sive sanguinis com-
munitas in prohibitionibus matrimonialibus attenditur Gerhard.
46 d. loc. Ideoque si contrahere matrimonium voluerint, opus utique
habebunt dispensatione, si proximitas consanguinitatis obstet Carpz.
47 d. loc. def. 118. n. 6. III. Tandem etiam procedendum ad genera af-
finitatis. Et incipiendum à primo gradu sive genere affinitatis lineæ
æqualis, in quo contrahere matrimonium cum defunctæ uxoris sorore
& fratris viduâ nullo jure licet; ita ut dispensatio quoque sit
prohibita. De jure civili expressa extat prohibitio in l. 5. l. 8. l. ult. C.
de incest. nuptiis. In jure Canonico can. quedam can. si quis can. dor-
48 mierit can. concubuit XXXII. q. 7. & similib. text. De jure saltem
divino rem dubiam facere videtur, quod Deus prohibeat uxoris soror-

rem

rem, illâ adhuc viventē in matrimonium ducere *Levit. 18. v. 18.*
 Ex quo dissentientes à contrario sensu inferunt, defunctâ uxore, nu-
 ptias cum alterâ sorore superstite pro illicitis non haberi: Quæ expli-
 catio textus quamvis admodū speciosa, ita ut etiâ *Excell. Dn. Christoph.*
Joachimum Bucholz P. P. Rintel. moverit, ut operosè ad requisitio-
 nem cujusdam Principis hanc opinionem defenderit. Nos tamen pro-
 pterea negativam supra traditam sententiam non deserimus. Argu-
 mentum illud à contrario sensu quod attinet, in jure quidem est fir-
 mum *l. qui testamento s. mulier ff. qui test. facere poss. l. cum lex ff.*
de LL. nisi tamen obstet lex in contrarium. Ea autem contrarietas
 videre est ex eod. all. *c. 18. v. 6. Lev.* ubi regula hæc generalis habe-
 tur; Nullus accedat ad proximam carnis suæ; Sunt autem maritus &
 uxor una caro *Gen. 2. v. 24. Matth. 19. v. 5.* Ex quo sanè soror uxo-
 ris redditur proxima carnis, & per consequens ab ejus conjugio ab-
 stinere affinem oportet. Nec in fringunt hanc sententiam verba appo-
 sita: *neben ihr / ihr zuwider / weil sie noch lebet.* quia prohibitio per se
 est absoluta, ne ducatur uxoris soror: quæ hunc calum maximè in-
 cludit, quando uxor adhuc in vivis est; ut hinc, uti supra diximus, à
 contrario sensu contra regulam certam *vers. 6.* positam non argumen-
 tari liceat. *Carpz. d. l. def. 91. n. 12.* Verba autem *Neben ihr* expri-
 munt calum specialem ob exemplum Jacobi Patriarchæ, qui duas so-
 rores simul duxit, ne quispiam hoc Patriarchæ factum pro se alleget
Brochmand. q. 41. latius Gerhard. de conjug. S. 347. pag. 515. qui etiam
autoritatem B. Lutheri adducit ex literis ad Spalatinum datis 13. Mar-
tii anno 1530. Et licet personæ in *d. c. 18. Lev.* non essent nominatæ,
 tamen gradus æque distantes prohibitos esse statuunt omnes ferè
 Theologos, tam veteres, quàm recentiores prout testatur *Joh. Gerb. d.*
loc. vid. Casp. Brochman. d. q. 41. art. de conjug. c. 4. adde Carpz. d. l.
2. def. 111. n. 11. ubi tria posuit argumenta firmissima. Accedunt et-
 iam rescripta Consistorialia, ex diversis Ducatibus, quæ ubique dis-
 pensare in hoc casu recusant. Et ex eadem ratione uxorem ducere
 fratris defuncti viduam prohibitum est, ob clarissima verba *Levit.*
18. vers. 16. Nuditatem fratriæ luce non detegito. *Hartm. Pist. obs.*
192. n. 99. dissentit in explicatione horum verborum & vult ea intelligi
de uxore fratris viventis repudiata. sed non invenit locum, quo illud
 probare potuisset, unde etiâ nemo Theologorū hactenus cum illo sen-
 sit.

56 sit. Non obstat etiam textus *Deut. 25. v. 5.* cujus explicationem qui
57 desiderat, adeat *Gerhard. in loco de conjugio n. 319.* Nec in affinitate
locum habet dispensatio Principis vel Magistratus in gradu sive gene-
re secundo lineæ inæqualis, si quis nempe uxoris prædefunctæ soro-
ris filiam parilique modo sibi junctam affinem ducere velit: idem e-
nim est, dicit *Carpz. d. l. def. 112. n. 1. 2.* defunctæ uxoris sororis sive
gloris filiam, vel patru sui viduam ducere: regulam ergò vulgatam, &
communiter approbatam adhibemus: non modo scil. personarum
verbis recensitarum, sed etiam pari in gradu existentium nuptias di-
ctâ sanctione *Levit. 18. & 20.* prohiberi vid. eund. *def. 76. n. 4. Mar-*
tin. Chemnitz. p. 3. loc. de conjug. pag. 549. Gerhard. d. loc. § 351. pag.
58 *522.* Variæ etiam sunt opiniones circa sponsam fratris defuncti, quan-
do frater illam ducere cupit, an magistratus dispensare possit. Facul-
tati Theol. Rostoch. placuit negativa *uti patet ex eorum responso:*
Solte Magistratus Politicus unterthäniglich hierüber zu dispensiren
ersuchet werden / muste man zuvor im Gewissen versichert seyn / daß
diese Meinung / von des Brudern Braut nicht zu ehlichen / nur schlecht
juris positivi were / welches viel anders aus der H. Schrift abzuneh-
men / Auch mögen endlichen keine exempla, wie scheinlich / auch diesel-
ben / in contrarium gelten. *Non enim exemplis sed legibus proban-*
dum & judicandum, quod responsum legi potest apud Georg. Dedeken.
vol. 3. consil. Theol. lib. 3. sect. 2. tit. 2. n. 4. fol. 352. Pro fundamento
sue opinionis adducunt textus *Deut. 22. v. 24. Matth. 1. v. 19. & 20.*
59 ubi sponsus judicio maritus censetur, & sponsa pro uxore habetur.
Contrariam sententiam tuentur *Joach. à Beust. de spons. & matr. p. 2.*
c. 54. circ. fin. Johan. Gerhard. d. loc. §. 263. in fin. quæ etiam Consisto-
riis Evangelicis verisimilior videtur *testante Dn. Carpz. d. loc. def. 121.*
60 *n. 7.* Ex hac quidem ratione, quod nudis sponsalibus non contraha-
tur affinitas, nisi sequatur matrimonium §. *si uxor Inst. de Nupt. in*
61 *verb. nec sponsam filii nurum esse.* *Mauser ad. d. §. Ad fundamentum*
verò Facultatis Rostoch. Theol. accuratè respondet *Carpzov. d. loc.*
62 Imò licet uuptiæ intervenerint & celebratæ fuerint, attamen dispen-
sationi locum esse, si quis fratris sui ab uno tantum latere juncti filii
sponsam, ab ipso nondum cognitam ducere velit, affirmat *Magnif.*
Dn. Richt. qui ita à celeberrimo Collegio Juridico Jen. H. S. zu Mühl-
63 *hausen anno 1632. Mens. Sept. responsum fuisse testatur, Ex dispensa-*
tio-

tionem Principis sponsæ quoque defunctæ matrem ejusvè filiam in uxorem ducere licet; Ratio dispensationis in hoc casu potissimum in eo consistit, quod neque propriè affinitas per solam desponsationem sit contracta, nec facta commixtio sanguinis vid. *Carpz. Sibi alleg. d. l. defm. 122. n. 18. add. Magnif. Dn. Richter. d. decis. XI. n. 19.* Sunt⁶⁴ quidem adhuc plures casus, in quibus dispensatio locum habet, sed quia remotiores, ideoque facilius est dispensatio, & nulla difficultas circa eos movenda. De dispensatione prohibitarum nuptiarum late⁶⁵ vidimus, nunc ordo requirit, ut ostendamus Dispensationem circa tempus, & locum nuptiarum celebrandarum. Notum enim est à ve⁶⁶ teri Ecclesia traditum nobis esse, ut tempus Quadragesimale, quod à Telesphoro Pontifice & Martyre institutum esse creditur, teste *Am⁶⁷ brofio serm. 27.* Et Adventus Domini, quod uti à Durando *lib. 6. ratio⁶⁸ nal. cap. 2.* refertur, Divus Petrus instituerit tres hebdomadas solennes ante Natalem Christi, quæ concionibus pœnitentialibus ac passionibus destinatae sunt; & intra quas convivium & nuptias celebrare prohibitum *can. 8 c. 11. XXXIII. q. 4. qui sumptus ex concilio Herdensi, & cap. Capellanus X. de feriis;* ne tempus hoc, Sacris destinatum, detur ebrietati & lasciviæ. Ex speciali tamen Principis vel Magistratus Eccle⁶⁹ siastici Dispensatione nuptias, ex causa verò rationabili, celebrare permitti potest, *Carpz. d. l. defm. 151.* Et ne à nuptiis eodem tempore re⁷⁰ moveantur proclamationes, quæ certis temporibus in Ecclesia fieri debent, ex parte, vel in totum & illæ remitti ex dispensatione possunt *Carpz. d. l. defm. 139.* Extra hoc tempus nuptias diebus festis vel Saba⁷¹ thi non celebrandas esse B. Lutherum Wittebergæ constituisse testatur *Baldwin. cas. conscien. 8. p. 487. Quo etiam pertinet lex prohibitiva Imp. Leonis & Anthemii.* Dies festos, inquit, majestati altissimæ dedicatos, nullis volumus voluptatibus occupari &c. *in l. ult. C. de feriis.* Sic & dispensatione Principis vel Magistratus fieri potest, ut sa⁷² cerdotalis benedictio manè fiat, cœna autem instituaturs vespertina, *damit der Sabbath gehelliget / und die Zuhörer von Gehör Göttliches Worts nicht abgezogen werden.* vid. *ord. Eccles. Elect. Sax. art. general. 13. & ord. patri de anno 16. 24. punct. 5. §. damit auch &c. adde Carpz jurispr. Consist. lib. 2. tit. 8. defm. 155.* Expressa etiam est sanctio⁷³ Imperatorum, vidua ne intra annum luctus nubat, si evitare velit pœnam infamiae *l. 1. ff. de his qui not. infam. l. 1. C. de secund. nupt.* Quia ve⁷⁴

75 in Sacris nulla reperitur sanctio prohibitiva, sed jure civili & mu-
nicipali tantum hæc assertio nititur, Princeps dispensare etiam in hoc
casu potest *Carpz. d. l. defn. 162.* Et quamvis choreæ sine appendices
nuptiarum, attamen tempore publici luctus ab iis abstinendum, si evi-
tare poenam arbitrariam velint; Concessione autem Magistratus, vel
cujus familiæ causâ institutus est luctus, choreæ & usus submissiorum
instrumentorum musicalium permitti possunt, non tamen sine perso-
76 narum respectu. Et hæc de tempore. Nunc de Loco ubi copulari de-
77 bent novi conjuges, & quomodo de eo dispensari possit. Et quia copu-
latio Sacerdotalis est ritus Ecclesiasticus, quo coram facie totius Ec-
clesiæ ab ipso Deo per os ministri novi sponsi copulantur, Conjugium
piis ac publicis precibus ipsi commendatur, & conjuges de officio suo
78 admonentur; ideo æquum est, ut ritus hic Ecclesiasticus in templo lo-
coque sacro ad ejusmodi actiones destinato peragatur & celebretur.
79 *Joh. Gerbard. d. l. §. 466. pag. 719.* Cumque matrimonium clandesti-
num, perinde ac alii contractus clanculum facti præsumtionem frau-
dis inducat, *c. quod latenter §. extr. de R. J. l. pen. C. de Resc. vend. l. non*
80 *existime ff. de administr. tutor.* à Conjugio propterea, tanquam bonæ
fidei contractu, jura omnem doli suspicionem amotam, & nequa-
quam clanculum, sed coram facie universæ Ecclesiæ id ipsum publicè
institui voluerunt, *can. 1. XXX. q. 5. junge Gl. in verbu, quod autem.*
81 *B. Luth. in libello de caus. matrimonii post pr. ne qua fraus ab alterutra*
parte se possit ingerere *Arnif. de jure connub. c. 3. sect. 12. n. 8.* Ex speciali
tamen dispensatione peragitur quandoq; in ædibus privatis copulatio
novorum conjugum, non autem indifferenter ac quibusvis, vel levius-
culâ ex causâ, sed qui causam justâ fovent, hoc concedendum. Et tunc
pro illis rationes hæc pugnant, quod ibi sit Ecclesia, ubi cætus fidelium
consistit; Quòd si ergo in ædibus privatis ac nuptialibus homines ad
sacra peragenda convenerint, Ecclesiam ibi esse; & cum etiam alia
sacra ex justa causa in ædibus privatis peragere liceat, quare non co-
82 pulationem *Carpz. d. l. 2. def. 144.* In casu necessitatis quoque, quæ
nullam habet legem, absque speciali Principis dispensatione, permis-
su Superintendentis copulari possunt nupturientes in ædibus priva-
tis, si extrema necessitas hoc requirat *vid. Joh. Gerh. d. loc. §. 463.*
83 *pag. 716.* In tali casu etiam quandoque in consistorio perficitur co-
pulatione, quando altera pars consummationem detrectat *Carpz. defn.*
146.

146. n. 3. Imò in Prætorio & foro politico ne sponsus vel sponsa ju- 84
 dicis decisum eludat à ministro Ecclesiæ copulatio fieri potest vid.
Bodin. lib. 5. de Republ. c. 5. Neviz. in sylvanuptial. lib. 5. sub tit. quo-
modo judicandum n. 48. Reinking. de R. S. & E. lib. 1. cl. 5. c. 4. n. 87.
 In persona copulanti etiam dispensatio locum habet, si nempe Paro- 85
 chus sive Pastor alterius Diæceseos admittatur in alieno districtu co-
 pulare. Regulariter enim non permittitur hoc, ne ordinarius Pastor
 redditibus suis defraudetur. Et facit etiam illud, quod ministri Ec-
 clesiæ extra suam Diæcesin actus ministeriales exercere prohibean-
 tur, uti testatur *Johan. Gerh. in loco de ministr. Eccles. sect. 7. §. 117. pag.*
196. per dispensationem verò Consistorii potest permitti ministro Ec-
 clesiæ, ut extra Diæcesin actus exerceat ministeriales. Semper autem 86
 debet ad hanc conditionem dispensatio restringi, ut honorarium
 semper ordinario Pastori exsolvatur, quantumvis alii demandetur
 copulatio, sive alius actus. Siquidem Magistratus eò respicere debet, ut
 ne per ullam dispensationem præjudicetur ministris Ecclesiæ in suis
 redditibus, sed illos potius augeri, quàm diminui studeat, ne dignitas
 Ecclesiastica ob paupertatem vilescat *Clem. in plerisq. de Elect. & E-*
lect. potest. Ordinis ratio nunc suadet, ut nostræ sectionis posterius 87
 membrum explicemus; quod consistit in juris violati remissione, quæ
 per principale auxilium fieri solet, & à Dd. communiter dicitur jus
 aggratiandi eine Linderung der Straffe. Atque refertur hoc jus in- 88
 ter summa Regalia seu jura Majestatis, quod olim soli Imperatori
 tantum competebat *l. 4. ff. de pæn. l. 9. §. 11. eod. l. 27. l. 31. ff. eod.*
 & conceditur hodie Statibus Imperii jure territoriali *Instrum. Pac. art.*
3. & 8. Capit. Imper. art. 3. confirmato. Et ab illis quotidie practicari
 extra dubium est; unde communiter responsa prudentum terminari
 solent; *Dafern die hohe Obrigkeit des Orts, dem Gefangenen nicht*
Gnade erzeigen wolte. Ac non est nova hujusmodi dispensatio, si- 89
 quidem & olim apud Judæos consuetudo erat, quâ ad eorum instan-
 tiam Præses Romanus in Festo Paschatos facinorosorum aliquem,
 quem ipsi elegissent, liberum & impunè dimittere tenebatur *Matth.*
27. v. 15. Marc. 15. v. 6. Luc. 23. v. 17. Joh. 18. inf. Et Romæ olim, qui 90
 ad supplicium mortis ducebantur, ab hac pœna erant immunes, si iis-
 dem Vestalis virgo obviam iret, modò juraret, se non data opera, sed
 fortè fortuna occurrisse *Plutarch. in Numa.* Singulare quoque pri- 91
 vile.

ta
oc
es
vi.
vel
im
fo-
de-
pu.
Ec-
um
suo
lo-
ur.
esti-
au-
non
onæ
qua-
licè
em.
utra
ciali
atio
vius-
tunc
lium
es ad
a alia
a co-
quæ
rmis-
riva-
463
r co-
defin.
146.

- vilegium sive potius corruptela Cardinalium esse dicitur, ut si obviam veniant illi, qui ad supplicium ducitur, impositione pilei eum immunē à pœna faciunt *Bald. in l. addictos C. de appell. Lud. Carer. pract. crim.*
- 92 *Cluten. syllog. rer. quot concl. 8. lit. g.* Rothmagiensis Ecclesiæ Canonici adhuc hoc privilegium observant, ut pridie diei, quem in hanc rem festum colunt, ex facinorosis hominibus, qui tunc captivi detinentur, sceleratissimum sibi dedi postulent, quem postquam audiverunt confitentem, & ad vitam emendandam admonuerunt, publicis ceremoniis, tum in templo, tum in foro contiguo, magnificè adornato, ab omni supplicio immunem pronunciant *Limneus de jure publ. lib. 4. c. 8. n. 255.* Quod privilegium etiam in Germania Comitibus ac Baronibus competere, ut & hi facinorosos supplicio destinatos sibi obvios ex carnificis unguibus eripere, salvosque abire jubere possint, referunt *Zasius ad S. pœnales 12. n. 22. Instit. de Act. Limna. d. c. 8. n. 274.* ubi simile privilegium Episcopo Genevensi datum fuisse refert, ut, quemcunque vellet, etiam post latam sententiam, is ab ipso loco supplicii retraheretur, & liber esset. Cujusmodi tamen dispensandi privilegiorum generalitas meritò improbat: *adde sect. seq. ubi agitur de forma dispensandi* Licet enim liberè Imperantes hoc jus veniam concedendi generaliter & indefinitè habeant, tamen bonus Princeps qui legitimè suo defungitur officio, nec vult, nec potest quicquam facere, quod juri sit contrarium *arg. l. 3. 7. C. de prec. Imp. off. t. t. C. si contra jus vel utilitatem &c.* Si itaque dolosum aliquod crimen, expressà lege DEI, certà aliquà pœna vindicandum noverat, credat se harum legum neque autorem, neque Dominum esse *Rom. 13. v. 4.* ideò nec posse legibus Creatoris ac Domini contrariari *Deut. 4. v. 2.* talia namq; crimina, quæ lege morali sunt mortifera, sine commiseratione vindicanda jubet lex DEI *Deut. 13. v. 8. c. 17. v. 12. c. 19. v. 19. 1. Sam. 15. v. 22. 25. adde Carpz. prax. crim. §. 150. n. 30.* quod nisi fecerit magistratus, qui tantum divinarum legum minister est *Rom. 13. v. 4.* cum Achabo terribile audiet summi Judicis judicium: Quoniam virum morte dignum dimisisti, erit anima tua pro animâ ejus, & populus tuus pro populo ejus *3. Reg. 20.* atque ita Magistratus non tantum seipsum, sed omnes etiam suos subditos extremo exitio exponet. *vid. Knipschilt. rr. de civ. Imp. priv. Lib. 1. c. 15. n. 16.* Non igitur Dispensatio pœnæ capitalis fieri potest 1. Homicidis voluntariis & dolosis

Gen.

1506

Gen. 9. v. 5. & 6. Exod. 21. v. 12. Levit. 24. Num. 35. v. 31. Deut. 12. v. 8. 9.
Matth. 26. v. 52. Gal. 2. obs. 110. n. 9. Idemque esse 2. in Parricidio, 99
Infanticidio, Matricidio, Uxoricidio, Latrocinio, Assassinio tradit
Schwartz. *disf. Inaug. de jure aggrat. concl. 10. lit. c.* Inde Papinianus 100
Caracallæ fratricidium excusare recusans: Non tam facile est, inquit,
excusare homicidium, quàm perpetrare, nec ob principis gratiam of-
fendendam justitiæ majestatem 3. in Blasphemis his enim remitti non
potest pœna in DEUM commissa Lev. 24. v. 14. 15. 16. Reform. Guter Polt-
cey zu Augspurg de anno 1530. tit. von Gottes Lâsterung & Königl. Sa-
kung von Gottes Lâster. de anno 1495. 4. Idololatriæ Exod. 22. v. 20. 5.
Magis & Veneficis Exod. 22. v. 18. 6. Sodomitis, Incestuosis, virginum
raptoribus Exod. 22. v. 19. Schonborn. 1. Polit. c. 14. vers. neque sicario.
7. Et adulteris Levit. 18. v. 20. e. 20. v. 10. Carpzov. *prax. crim. q. 150. n.*
29. & 30. unde Rex Bassanus Sicamber nec proprio pepercit filio suo 100
in adulterio deprehenso, ita, ut ei lachrymæ procerum vitam salvare
non potuerint, Norderman. *de jure princip. conclus. 48.* Idem est 8. 102
quoad delicta, quæ contra jus naturæ perpetrata sunt; quamvis enim
in his quantitas pœnæ & qualitas non sit constituta, ipsa tamen na-
tura dictante pœnam merentur, nec impunita manere debent. *Limn.*
d. c. 8. n. 278. 9. Pœnæ quoque, quæ mutuo & uniformi gentium ju- 103
re & consensu receptæ & definitæ, non facilè, nec absque urgentissi-
ma ratione & causa remitti debent. *Limn. d. c. 8. n. 279. Anton. Matth.*
de crim. ad lib. 48. ff. tit. 19. n. 2. Nec 10. in pœnis delicto- 104
rum contra securitatem publicam, vel in ipsius reipubl. vel privati a-
licujus detrimentum commissorum principis absolutioni locus est,
nisi Reipubl. proceres, vel damno affecti consentiant *vid. Zaf. ad ff.*
tit. de sent. pass. & restit. n. 3. Sed nunc merito quæritur, annè in his 105
enarratis delictis pœnæ dispensatio sive mitigatio penitus sit præclu-
sa Principibus & Magistratibus; & non immeritò dubitatur? Quid e-
nim si lex ejusdem generis vel efficaciam, vel etiam majoris concurre-
ret, & remissionem suaderet? Quid si salus publica, tanquam suprema
lex, dispensationem flagitaret? Annè omnem æquitatem & gratiam
respuat jus divinum? *Job. Althus. Dicaolog. lib. 1. c. 16. num. 6. & seq.*
Nonne melius erit, unus ut servetur, ne unitas periclitetur? Cum fa-
cillimè in eo summi Numinis speretur venia, per quod multorum sa-
lus & incolumitas procuratur *l. 10. C. de feriis.* Verùm in hisce casibus, 106

D

qui.

quibus de pœnis jure divino constitutis vel dispensandis vel remittendis agitur, cum Principum imprimis conscientiam concernant, ad iudicium Theologorum recurrendum esse vulgò traditur, quod etiam Scabini Lipsienses consuluerunt, prout videre licet apud Carpz. *prax. crim. q. 150. n. 43.* Eodem collimat Campinella de *Monarch. Hispanica lib. 9.* uti tribunal Gratia institutum esse putat, idque constare debere ex ipso Rege, ejus conjuge, & primogenito, ac præcipuo
107 Religionis Antistite Forstner. *hypom. polit. 37. in fin.* Differre interdum etiam remedium esse, ubi largiri flagitiosum, & negare periculosum, docet idem Forstner. *in not. ad Tacit. lib. 1. annal. vers. cum arbitriū Senatus.* Cum autem delicta omnia ex proposito ac animo delinquentis æstimantur, ubi enim dolus delicto non dat causam, formaliter delinquentem commisisse factum prohibitum vix erit dicendum, cum voluntas maledicta distinguat *l. 14. ff. ad L. Cornel. de sicar. l. 37. §. 5. ff. de furt. §. 5. Inst. de usucap. &* haud nocens esse censeatur, quicumque non sponte nocens est; Ideo multæ dantur circumstantiæ, quæ criminis pœnam mitigare possunt, si vel ætas, vel alia ratio delinquentis actum illicitum excuset; quapropter dispensationem
109 pœnæ partialem, nisi totalem, sperare possunt, qui pleno intellectu ac
110 voluntate destituti committunt. Tales sunt furiosi, mentecapti ac Melancholici, quoniam nec velle nec nolle cum ratione distinguunt,
111 secundum *l. 12. ff. ad L. Corn. de sicar.* His accensentur Senes, qui, propter ætatem decrepitam, virili mente carent, & puerascendo delinquent *arg. l. 3. §. 7. ad SCt. Silan. l. 2. ff. de Term. mot.* Cum impubere quoque dispensari potest, nisi malitia ætatem impleat *l. 7. C. de pœn. l. 23. ff. de furt. Constit. Carol. art. 164.* Ebrui, qui inopinato & immodico potu obruti, mentis alienationem patiuntur, cum delinquent, *l. 6. §. 7. de re milit. c. inebriaverunt XV. q. 1. c. 14. de vita & honest. cler.* dolus enim & affectus delinquendi ubi non adest, ibi quoque esse nequit delictum, pœnâ ordinariâ dignum *l. 7. §. 4. de jurisd. l. 1. §. 3. ff. l. 5. C. ad L. Corn. de Sic. l. 7. §. 4. ff. §. 3. Inst. de L. Aquil.* Sæpè etiam excusatur & dispensatur cum eo, qui justo dolore commotus; aut necessaria defensione impulsus deliquit, & tunc vel in totum, vel pro parte *l. 14. §. 6. de bon. libert. l. 38. §. 8. ff. §. 1. 4. C. ad L. Jul. de Adult. & simil. textt.* His tamen eum adnumerare, qui calore iracundiæ deliquit, nefas erit, *arg. l. 5. C. de iur. Const. Carol.*

art.

art. 537. Daß ein Todtschlag aus Zorn gethan / mit dem Schwert
 gestrafft werden soll. Cum aliàs omnia delicta manerent impu-
 nita, contra l. 51. ff. ad L. Aquil. regula itaque ex l. 18. de R. J. l. 2.
 C. de Abolit. can. si quis iratus II. q. 3. deducta, tunc demum univer-
 salis erit, cum actus delinquentis sine tertii præjudicio retractari
 possit, nec ejus læsionem importet. Si autem delictum jure natu- 113
 ræ quidem turpe, ac lege divinâ prohibitum, exinde tamen non
 determinata sit pœna capitalis, sed jure civili demum, tum in a-
 liorum terrorem, tum in legum majorem observantiam, ac Princi-
 pum reverentiam, facta fuerit summa; tunc certè ex justa causa prin-
 ceptis veniam largiri potest. vid. Carpzov. prax. crim. p. 3. q. 150. n. 39.
 Politicus enim magistratus leges quas cum ratione condidit, easdem 114
 potest tollere, mitigare, & pœnam remittere. Quoniam legibus civi-
 libus est superior. Inter hæc autem delicta refertur Furtum, 115
 quod nec jure divino Exod. 22. v. 4. nec jure Justiniano capitale
 est §. 5. Inst. de obl. que ex quasi delict. nasc. l. 50. de furt. Nov. 134. c.
 ult. sed postea demum Const. crim. Carol. V. art. 159. tale factum. Et
 ita in eo dispensationem locum habere testatur Magnif. Dn. Richter.
 p. 1. decis. 4. n. 32. Ne autem nimis prolixus sim unicum adhuc ad-
 dam & hanc sectionem concludam; Solet enim istis, qui publica 116
 scandala præbuerunt, & plerumque scortatione, in cætu fidelium, pu-
 blica deprecatio à magistratu Ecclesiastico injungi: Quæritur ergo
 an ista deprecatio publica in pœnam sive mulctam pecuniariam con-
 verti possit per dispensationem ejusdem Magistratus? Et veniam im-
 petrare posse, quo minus deprecatione publicâ graventur, substitutâ
 in ejus locum mulctâ pecuniariâ, idque si justa ex causâ hoc videtur
 Consistoriis, docet Carpzov. Jurispr. Consist. lib. 3. tit. 7. def. 86. hoc
 etiam vult Seren. Elector. Sax. in Decreto Synodali de anno 1624. §.
 Und nach dem wir vermercken circa fin. ibi: Doch sollen dennoch die
 Pfarrer für sich selbst solche Straffe niemals anordnen/sondern alle
 Fälle an ihre Superintendenten / und dieselben hinwieder an die
 Consistoria berichten/welche Macht haben sollen/nach Befindung/die
 Verbrechung und Beschaffenheit der Sachen entweder eine sol-
 che KirchenBuß oder an derselben statt eine Geldstraffe
 in das Gottes-Haus zu verordnen.

FORMA DISPENSATIONIS.

1 SEquitur nunc causa formalis in hac materia consideranda. Quo-
 2 niam autem materia fuit diversa, ita etiam pro materiae qualitate
 3 forma. Consistit autem dispensationis forma, uti patet ex genere
 4 definitionis, in relaxatione juris communis, & est ipsa actualis miti-
 5 gatio sive remissio juris, seu ipsa actio dispensantis & gratiam acce-
 6 ptantis *l. 55. ff. de O. & A. l. 10. ff. de donat.* A parte itaque impetran-
 7 tis dispensationem, debet ea peti debitâ humanitate ac observan-
 8 tiâ, & secundum consuetudinem ac stylum curiæ, qui perfectius in
 9 ipsis rerum argumentis quotidie apparet *arg. §. pen. Inst. de satisf.*
 10 *c. 6. de crimine falsi.* Deinde etiam requiritur, ut non tantum cau-
 11 sas ad dispensationem Principem moventes recenseat, sed etiam il-
 12 lud, quod exorare satagit, candidè & sincerè proponat, quoniam ex
 13 falsis narratis concessa dispensatio, non tortitur effectum in iure ac
 14 iudiciis *l. 2. C. de his, qui ven. et imp.* Idque communiter fieri solet
 15 ac debet per libellum supplicem *l. ult. C. de prec. Imp. offer.* ex quo
 16 Princeps vel Magistratus circumstantias rei petitiæ sive delicti & per-
 17 sonæ petentis qualitatem planè ac plenè percipere, atque eò facilius
 18 voluntatem suam ad dispensationem inclinare, & clementiam ad-
 19 hibere, si personæ qualitas & rei petitiæ ratio id permittat, potest *arg.*
 20 *l. 31. ff. de pœn. l. 5. §. 7. de Re milit. l. 1. §. 2. ff. de constit. Princip.* A
 21 parte verò dispensantis requiritur 1. ut Principes vel Magistratus,
 22 qui hoc regale habent, non properent ad dispensandum, sed parci ac
 23 difficiles sint, & quidem in Matrimonialibus, ac præsertim in eo
 24 gradu, qui divinitus prohibito gradui est proximus, videlicet in secun-
 25 do gradu lineæ æqualis; quin & in consanguinitate dispensatio fiat
 26 rarius, quam in affinitate, ut benè monet *Joh. Gerhard. in loco de con-*
 27 *jug. §. 346. pag. 510. Joachim. Beust. de spons. & matr. p. 2. c. 56. vers.*
 28 *interdum tamen.* rationem diversitatis suppeditat *Georg. Schultz. in*
 29 *arb. consang. c. 8. membr. 2. n. 96.* Quod major ratio prohibitionis
 30 inter cognatos intercedat, puta consanguinitatis aut sanguinis vin-
 31 culum, quam inter affines, inter quos maximâ ex parte honestatis tan-
 32 tum iustitia militat. *vid. Bechstad. in collat. jur. connub. p. 2. c. 3.*

pag. 159. sub fin. vers. quod tamen & c. 5. pag. 169. Verendum est etiam,
 ne ex frequentiori concessione matrimonii in gradibus prohibitis
 dispensatio fiat dissipatio boni ordinis & legum honestarum *Aym.*
Cravett. consil. 135. n. 45. & seqq. Cum etiam dispensatio nihil aliud
 sit, quàm privilegium personis certis datum, propterea etiam ra-
 rior esse debet, quia usu compertum est, nimia privilegia subditis in-
 dulta perpetuam contentionis & litium materiam adversus alios
 præbere *Philip. Comineus lib. 8. comm. pag. 601. Frossard. lib. 2. hist.*
de occasione belli Flandr. 2. Non fiat sine justâ & probabili causâ *c. 11.*
est illa can. dispensationes l. 9. 7. Dom. Soto de 7. & 7. lib. 1. q. 7. art. 3.
 ita ut in dispensatione interveniri debeant 1. Necessitas, 2. Utilitas, 3. 12
 Congruitas, & 4. Honestas *arg. c. literas de Restit. spoliat. cap. non de-*
bet pen. in pr. x. de consanguinit. & affin. c. proposuit x. de concessione
præbend. Et nunquam in matrimonialibus dispensatio decernenda, 13
 sine certa pecuniæ multâ *Carpz. Jurispr. Consist. lib. 2. t. 7. def. 125. n.*
9. & seq. Quam si ob paupertatem solvere nequeunt, carcere puni- 14
 untur *def. 129.* ac si ante dispensationem se carnaliter commiscue- 15
 rint, multam dispensationis pariter solvere, & pœnam stupri luere
 debent: nec una alteram consumit, multiplicatis siquidem delictis
 multiplicandæ sunt pœnæ *l. 28. §. solent & §. grassatores ff. de pœn. l. 1.*
ff. de jur. patron. l. 8. C. ad L. Jul. de vi publ. De pœnis præsertim 16
 capitalibus delinquentium Principes ac alii Territoriorum Domini
 non facilè, ac sine justâ & magnâ causâ ad dispensationem procedere
 debent, ne laxior peccandi licentia inducatur *l. 14. C. de pœn.* Ni- 17
 mis siquidem lenitas peccandi occasionem præbet, imò libidinem ef-
 frenatæ juventutis accendit *c. ut clericorum x. de vita & honest. cler.*
 Qui enim uni indulget, ad prolapsionis contagium provocat univer- 18
 sos, & impunitas delicti incentivum est delinquendi *can. est injust.*
33. XXIII. q. 4. Nec facilè secundum desperat effugium, qui laque- 19
 um prioris criminis evasit *Symmach. lib. 10. Epist. 44.* Et malitiosi 20
 homines veteris delicti impunitatem non tam emendationi, quàm
 consuetudini deputare, ac dimissi gaudia lætitiæque contaminare
 solent, *l. nemo 3. pr. & fin. C. de Episc. aud.* Atque inde delicta post 21
 impunitatem commissa, ab ipso magistratu veniam dante commissa
 videntur, qui si primo perpetrato delicto præsertim capitali, legitimo
 justitiæ mucrone communis securitatis violatorem jugulasset, iteratò

D. 3.

non

non deliquisset, sicuti aliquando magni Nominis Principi, qui homicidæ semel atque iterum indulserat, relatum testatur *Reinking. de R. S. & E. lib. 2. clas. 1. c. 8. n. 69.* Quod etiam Gallia Regi contigisse scribit *Bachov. ad Trentl. vol. 2. disp. 30. th. 3. lit. g.* Unde sine justa causa restituens peccat contra rempubl. quæ eget severis exemplis ad cohibenda facinora, nec ullâ re citius corrumpitur, quam pœnarum elusione, ut ait *Mevius ad Jus Lubecense lib. 4. tit. 15.* Summa igitur Principis & Magistratus prudentia, maximâque curâ opus erit, ut falsas nonnullorum & commentas juris dispensandi causas à justis & legitimis separet, & sic cognita delicti gravitate, probè ponderata causarum & personarum qualitate, illud demum eligat & concludat, quod neque reipubl. damnum, propriæ conscientia maculam, vel privatis injuriam inferat; aut quod maximè verendum, ne divina justitia ob humanæ justitiæ perversam administrationem, ad justam iram, totiusque terræ everisionem provocetur. Confer *Nov. 77.* & adde consilium, quod dedit Magistratui *Limnæus de jure publ. lib. 4. c. 8. n. 277.* *Carpz. de L. Reg. c. 9. sect. 11. n. 7. ubi ait:* hanc gratiam nec semper nec cuivis faciat Imperator, benè prospiciat, ne scilicet ex gratia fiat injuria, & benefaciendo labefactetur justitia. Si autem justam habeat Princeps causam, quarum plurimas refert *Tiraquell. tr. de pœn. temp. per tot. Farinac. prax. crim. p. 3. tit. de pœn. temp. Gail. 2. obs. 110. per tot. ut sunt:* artis insignis & excellentis peritia, reorû multitudo, meritum probatio, adversarii provocatio, delicti diurnitas, dormientis delirium, ignorantia, ebrietas, ira ex justo dolore, furor, ætas, probitas vitæ antea actæ, casus, officium, disciplina, pœnitentia, intercessio &c. de quibus singulis vid. *Carpz. prax. crim. p. 3. à quest. 142. ad 150. ordine explicanti* pro lubitu dispensare potest. Videndû quoq; & probè prospiciendum est, ne in casibus illis, quibus ob justam causam ordinariâ mitior pœnâ imponitur, capitalera in pecuniariam statim convertant: Dantur enim aliæ pœnæ, quibus reus capitali pœna remissa, extra ordinem mitius puniri potest. Exemplo enim perniciosum est, remissa pœna capitis, non nisi pecuniarias pœnas infligi, cum hoc iudicibus in alienis grassandi facultatibus occasionem præbeat *Anton. Matth. de crim. ad lib. 48. ff. tit. 18. c. 4. n. 12.* ubi rectè reprehendit iudices, qui ut plurimum pœnam mortis convertunt in pecuniariam, non ut ætati aut culpæ veniam dent, sed ut erumenas loco capitis evacu-

vacuent. De quo etiam conqueritur *Valent. Winther in parthen. li. 28. religio. lib. 1. c. 14. n. 2.* Hoc malitioso, inquam, seculo Criminalistæ non absimiles chirurgis, qui ut in multis rusticorum vulneribus, ita hi plurimis subditorum delictis gaudere solent, facilem nacti spoliis alienis penu suum locupletandi occasionem, unde in multis indicendis lætantur, & impiè dicunt: *Es haben dieses Jahr über/die Brüche 29 oder Geld Bussen/ Gott sey Lob und Danck/ ein ehrliches getragen/etc.* Ultimo loco ad formam dispensationis requiritur, ut impetrata in singulis ac subscriptionibus Principis vel Magistratus confirmata sit. Reo enim summoperè expedit, ut per scripturam impetratam dispensationem sive delicti remissionem eò facilius probare possit. *c. 17. de Simon.*

SECTIO VII. ET ULTIMA

De

EFFECTU DISPENSATIONIS.

Nunc postremo loco dicendum, quis sit Effectus dispensationum. **1.** Neumque secundum divisiones nostras supra traditas, perlustrabimus. **i.** In rebus Ecclesiasticis, **ii.** qui in peccato mortali constituti sunt regulariter promoveri non possunt ad officia Ecclesiastica, nisi pœnitentiâ peractâ, & dispensatione impetratâ: eâ obtentâ dignè & licitè peccatoribus ecclesiastica sacramenta administrare possunt. *can. multi dist. XL. can. illud dist. XXV. can. audi XI. q. 3. vid. Speculatores longam seriem effectus dispensationis enarrantem d. rubr. de dispensat. §. de Effectu & c.* **2.** In causis civilibus & præcipuè in matrimonialibus, hunc habet effectum, ut nuptias de jure illicitas ac injustas, in quibus operante lege, nec uxor nec vir nec matrimonium nec dos intelligitur *§. pen. Inst. de nupt. l. 3. ff. de jure dot. l. 4. & auth. Incestus de incest. nuptiis*, princeps vel magistratus dispensans cognitis circumstantiis legitimet, ac licitas pronunciet; tunc enim omnis macula turpitudinis tollitur, eæque matrimonii legitimi vim consequuntur *arg. l. 1. C. si nupt. ex rescript. per.* Econtra si dispensationem non impetrarunt in gradibus prohibitis contrahentes, non solum gravi carceris pœna, sed sæpè ad evitanda scandala, & ne contra laudatum Ecclesiæ usum, aliquid novi introducatur, ipsis domicili mutatio dictari solet *teste Schneidw. ad sit. de Nupt. de arb. aff. n. 22.* Et sic.

sic etiam Witebergenses pronunciarunt anno 1625. 6. Octobr. hat
 N. N. sich mit seines Vaters Brudern Tochter ehelichen verlobt und
 sie beschaffen/ ob nun wol in Landüblichen Rechten die Ehe zwischen
 obgenandten Personen / als die einander im andern Glied gleicher
 Linien in der Blutsfreundschaft seithalben verwandt seyn/ verboten;
 Demnach aber und dieweil derselbe Grad in der heiligen Schriffe
 (wie auch in den Keyserlichen Rechten) nicht verboten / sondern zuge-
 lassen/ als kundte von der hohen Obrigkeit disfalls dispensirt werden.
 Es wird aber beyden Theilen/ Ergerniß zu verhüten und daß wider
 der Kirchen löblichen Gebrauch keine Einführung gemacht werde/
 sich von dannen an andere örter zu begeben und zu wenden billich auf-
 gelegt/ und mögen daselbst wissentlich nicht geduldet werden. B. R. W.

6 Tandem pœnarum dispensatio hunc habet effectum, ut reus vel in
 totum, vel pro parte à delicti pœna liberetur l. 8. §. fin. C. de vi publ.
 l. 3. C. ne sanct. bapt. iter. l. 2. C. de sentent. pass. l. 3. C. de gener. abolit.

7 Quæritur autem quando generaliter pœna remittitur, an sit restitutus
 etiam honor, fama, jus atque dignitas? & respondetur quod remissio
 sive dispensatio pœnæ ex voluntate remittentis æstimanda sit arg. c.
 24. x. de privileg. quod autem generali remissione non fiat in prædi-
 ctis restitutio, suadent l. fin. C. de gener. abol. l. 22. §. 4. ad municip.

8 l. 4. l. 7. 8. C. de sent. pass. Secus autem est, si specialiter reus in o-
 mnia pristina jura restitutus fuerit; tunc enim omne illud recipit,
 9 quod sententiâ amisit l. 2. 4. 7. 9. 13. §. ult. C. d. t. l. 2. ff. eod. vel si quædam
 exprimantur cum generali clausula: Et omnibus cæteris: vel si resti-
 tutio fiat in integrum; Talis siquidem dispensatio omnia pristina

10 restituit l. 7. C. d. t. Concessâ itaque pœnæ relaxatione reus super
 eodem crimine accusari ac puniri nequit. l. 1. §. 10. ff. de postul. l. 1. C.
 11 de sent. pass. Neque remissum crimen aliquis restituto libidine ca-
 lumniandi objicere potest, quin huic detur actio injuriarum l. 10. C.
 d. t. l. un. C. de famos. lib. l. 3. C. de off. Rect. provinc. Const.
 Carol. art. 110.

HIC ESTO FINIS
 ET DEO GLORIA.

MAPLE

II A P E P F A

Quia spatii aliquid superest, corollaria quadam de jure Asylorum, quod nostra materia non prorsus est dissemile, annexam, in illis enim vel Divino Numine vel Principum Majestate homines ab externa vi defenduntur. Sit ergo

I. Asylorum origo est vetustissima, & tam apud Judæos Num. 35. v. 10. Deut. 19. v. 2. quam apud Ethnicos Dionys. Halicarnas. lib. 2. in Sicheo Achill. asyla fuerunt adde Gerhard. tr. de magistr. polit. S. 231.

II. Christianis asyla retinere licet. per Nov. 17. c. 7.

III. Loca asylorum fuerunt vel sacra 4. Reg. c. 11. v. 15. ut Ecclesia, & circum circa eam quadraginta passus can. 6. XVII. q. 4. dicuntur Gottes Fied/Kirchen Frenheit. Vel prophana Jos. 20. v. 2. Frenstädte/Frenheiten. Tale aperuit Romulus ad lucum opacum & vallem inter capitolium & arcem, de quo Ovid. Fast. lib. 3.

Romulus ut Saxo locum circumdedit alto

Quilibet huc, inquit, confuge tutus eris.

IV. In Principum statuis quoque jus asyli quandoque fuit l. 17. §. 12. ff. de Aedit. Edict. l. 1. C. de his qui ad statuam conf. multo magis apud ipsum Principem. Mager. tr. de Advocat. c. 15. n. 84. & seq.

V. Regum domus antiquis pro asylis quoque fuere refert idem Mager. d. tr. c. 15. n. 87.

VI. Hodie palatia Principum & Statuum Imper. securitate gaudent; ubi enim Princeps est, ibi quoque securitas l. 1. C. de his, qui per med. jud. non appell. l. fin. ff. quod metus causa. Hering. de jure Burgorum Chassan. in catalog. glor. mund. p. 5. consil. 24. n. 125. Solent enim Principes Imperii in palatiis aliisque locis publicis an den Schössern/Residenzen affigere signum & inscriptionem pacis publicæ Burgfrieden/quo loca, ista sanctificentur & ab omni scelere & injuriâ immunia sint, Harpprecht. ad §. 10. Inst. de R. D. ubi si quis temerè aliquid admiserit & quempiam læserit, tanquam violator pacis, acrioribus poenis & plerumque manus amputatione puniri solet, secundum l. 9. §. 3. ff. de R. D. Diemeil Er den Burgfrieden gebrochen/vel in contemptum Principis deliquerit Kylling. de Ganerb. castr. discurs. 3. n. 55. Hering. d. tr. c. 1. n. 723. adde tamen Nicol. Myler. diss. de Stat. Imper. conclus. 58. n. 3.

E

VII.

VII. Si autem quis aliquem in loco securitatis, da ber Burgfrie-
den ist/provocaverit, in poenam violatae pacis non incidit *Dn. Nic. My-
ler. d. tr. conclus. 58. n. 7.*

IIIX. Quilibet Princeps quoad subditos in territorio delinquen-
tes asyla constituere, & locum aliquem ita privilegiare potest, ut ho-
micidae illic refugientes à poena per tempus liberentur *arg. l. 1. C. de
his qui ad Stat. Princ. fug. exemplum vid. apud Georg. Rittersh. de a-
syl. c. 5. n. 5.* Secus quoad non subditos, cum hoc solummodo Impo-
ratoris est reservatum *Myler. conclus. 57.*

IX. Delinquentes ad asylum refugientes non omnino ab omni
poena immunes sunt; Contra Canonistas: sed tantum à molestia car-
ceris liberantur, ut ex locis istis privilegiatis causam suam commo-
dius defendere possint *C. Klock. de contrib. c. 18. n. 198. & seqq.*

X. Non omnibus, sed qui imprudenter, sine dolo malo vel non
ex proposito deliquerunt, refugium ad asylum concessum est, ut hi ser-
ventur & ab injuriis defendantur *Casp. Klock. consil. 10. n. 324. Gum-
pelshaim. de civitat. apud Arum. tom. 2. disc. 9. conclus. 246.*

XI. Debitoribus quoque ex Infortunio quodam obaratis, ne à
creditoribus in carcerem conjiciantur, per fugium in asyis concessum
Harpprecht. ad S. 1. n. 30. & 32. Inst. de his qui sunt sui vel alien. jur.

XII. Si homicida se in Ecclesiam vel asylum per fugam recipere
satagat, apparitores autem eum insequantur, ille verò pedum veloci-
tate lictores vincat & asylum attingat priusquam ab ipsis prehensus
fuerit, licitoribus hoc casu non est integrum, asylum ingredi & homi-
cidam extrahere *per l. 6. C. de his qui ad Ecclesiam c. 6. immu.*
Eccles. Farin. tr. de carcer. q. 28. n. 41.

XIII. Idem statuendum esse, si ob delictum incarceratus, rupto
carcere aufugiat & in asylum se recipiat, ita ut ibidem tutus sit, donec
species facti & circumstantiae expositae Judici vel Magistratui fuerint,
exillimant *Decian. pract. crim. lib. 6. c. 28. n. 28. Farinac. tr. de car-
cer q. 28. n. 42.*

XIV. Magistratui seculari vel judici, si delinquens poenam dignus
judicatur, licitum est, illos propria auctoritate distrahere ab Ecclesiis &
asyis, non obstante opinione Gigantis *tr. de crim. les. Adajest. princ. c.
10. n. 4.* dicentis, hoc esse de reservatis Papae. In quo enim casu non gau-
det delinquens immunitate Ecclesiae, iudex eum sine licentia Episco-
pi ex-

pl extrahere posse tradit *Boër. decis. 100. n. 2.* & hanc esse communem
opinionem refert *Clarus §. fin. q. 30. n. 20.*

Tum benè dispensas Themidi tua tempora, nobis

Eximiaeque artis munera clara tuae:
Grata Themis rursus Tibi dispensabit honores,
Conferet & studiis praemia larga tuis.

Clariss. Dn. Doctorando honoris & benevolentiae causâ gratul.

Christoph. Philip. Richter D. Com. P. C.
Conf. Sax. Prof. P. & Fac. Jur. Senior.

Parcit quæ corvis censura premitque columbas,

Quæ luci tenebras imputat, atra nivi
Gratia quæ numis indulget, agitque secundas
Sordibus, aut vitiis quæ timet ipsa suis;

Hanc dicis veniam? Hæc dispensatio vestra?

Hæccine sunt curæ pensa futura tuæ?

Non puto, VÖLSCHENI: Malè dispensatur ab isto.

Ætas, ingenium, res sua, fama, fides

Quæ pensat jus cuique suum, mens concilia, durat

Suda sibi, fruitur se, potiturque sui.

in honorem Clariss. Dn. Doctorandi

Joh. Strauch. D. P. P.

*Ad Clarissimum Dn. Doctorandum Amicum suum
dilectissimum.*

Nobilis est arbor, nî fallor, palma, vocatur,

Quam, veluti referunt, pondera nulla premunt.

Fortior alt contra molem quamcunque refurgit.

Naturam, hancce suam juro dedisse Tibi.

Qui, forsân quæris? dicam conamine fausto

Postquam es molitus dogmata vasta Themis,

Dicendum est, quod sis grandi quasi mole gravatus,

Nec tamen hinc animum, Portio clara Themis

VÖLSCHENI, revocavisti, sed gnaviter usque

Jus perrexisti, dummodo culmen habes.

Lau.

Laudo: *dispenset*, sic nunc tua fata JEHOVA,
Ut claræ Spartæ præficiare statim.

PRÆSES.

SI cautè, ut monstras, pia *dispensatio* quid sit
dispensas iudex, commoda multa feres.

Quod

Clarissimo, & Præximo Dn. Doctorando, Amico,
Fautori, & Inquilino suo satis dilecto
gratulabundus adponebat, & de novis honoribus
cordicitus ominatur

Hieronymus Mühlporf/ J. U. D. Cur. Prov.
Sax. Advoc. & Consil. Hoenloic.

In honorem

Viri Clarissimi Domini

CHRISTOPHORI VÖLSCHENI,

J. U. Doctorandi,

Amico suo quondam in Almâ Salanâ familiarissimi

Χριστάκη

AHASVERI ENITSCHI, J. U. C.

& Perillustr. Dn. Com. Rudelst. Schwartzburg. à stud. Jurid.

Ex anlâ Leitenburgensi missum.

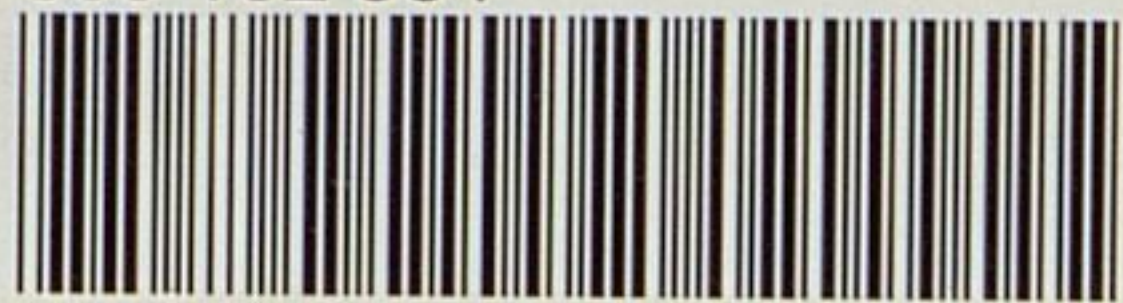
Sudaſti mecum multos, VÖLSCHENE, per annos,
Cùm tua ſit noſtræ juncta Salana Themis.
Nunc intra Themidos ſacrata palatia ſacræ,
Et cape militiæ, juſta tropæa tuæ
Aupiciis lætis, felici ſidere tendas,
Quo DEUS, & quò Te conſcia fata trahunt.
*Vive diu, ſed vive mei non immemor unquam,
Ceu fuero, ceu me Fata fuiſſe volunt.*

✽(o)✽

ULB Halle
005 132 584

3

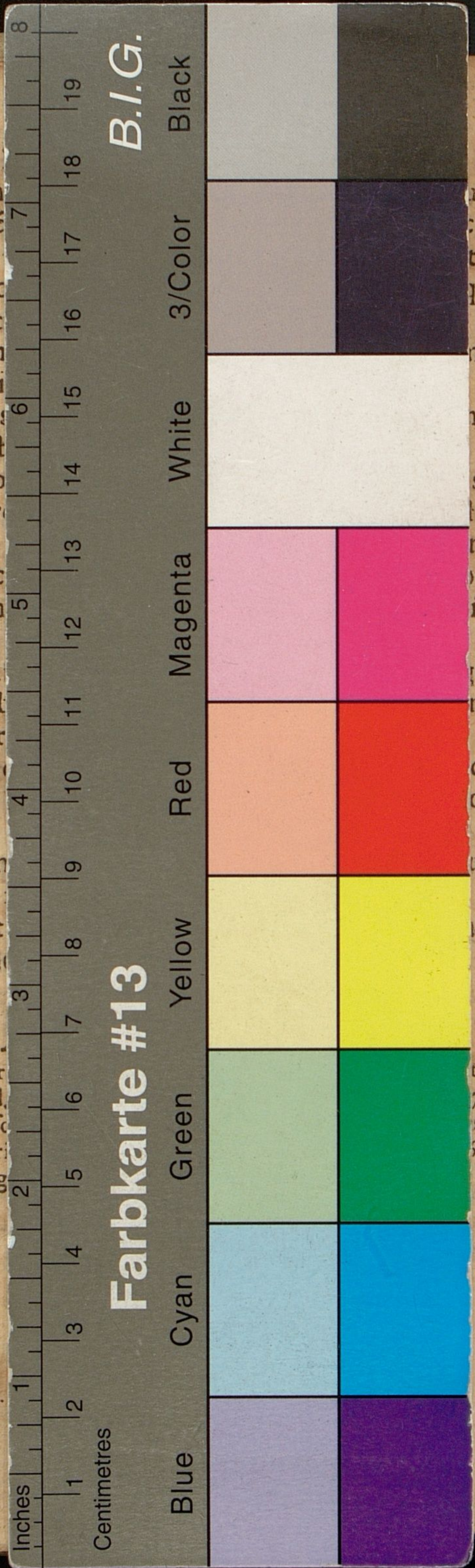
VD 17

1659, 19 493
DISPUTATIO INAUGURALIS
De
DISPENSATIONIBUS, 21

Quam
DEO Uno & Trino feliciter annuente
Ex Decreto & Auctoritate
Magnifici ac Nobilissimi Actorum Ordinis in Illustri Academia
JENENSI 4 1/2
PRÆSIDENTE
VIRO
Nobilissimo, Consultissimo, Amplissimo atq; Excellentissimo
DN. ERNESTO FRIDERICO
SCHRÖTERO, J.U.D. Prof. Publ. meritissimo, Consi-
liario Saxon. Curia Provincialis & Scabinatus Adfessore gra-
vissimo, hodiè Decano Juridicæ Facultatis Specta-
tissimo,
Patrono, Promotore, Præceptore ac Hospite ætatè observan-
ter suspiciendo
PRO LICENTIA
Summum in Utroq; Jure Nobilis Doctrinæ gradum ejus-
demque Honores, Privilegia & Insignia competenter ac
ritè capessendi,
Publica Eruditorum disquisitioni sistit
CHRISTOPHORUS VÖLSCHENIUS,
Wustroviensis Brunsvicus,
In Auditorio Juridico
Ad diem 22 Februar. horis pro & pomeridianis.
JENÆ, Literis JOHANNIS NISII, clc lcc LIX.

24.